ФИФІ ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ ІЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКІУ

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КъБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭКЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ЛЬАНДЗРЭ КЪЫДОКІ

№104 (24.230) • 2021 гъэм шыщхьэуІум (августым) и 31, гъбж • Тхьэмахуэм щэ къыдокІ • И уасэр зы тумэнщ • adyghe@mail.ru adyghepsale.ru

● Мэкъумэш Іэнатіэ

Іэщ лъэпкъхэр ирагъэфІакІуэ

КъБР-м мэкъумэш хозяйствэмкІэ и министр Сыжажэ Хьэсэн хэтащ УФ-м мэкъумэш хозяйствэмкІэ и министрым и апэ къуэдзэ Хьэту Джамбулэт иригъэкІуэкІа видеоконференцым. Ар теухуауэ щытащ жэм лъэпкъыфІэхэр гъэхъуным и Іуэху зыІутым, Іэщ лъэпкъэр егъэфІэкІуэным.

ЗЭІУЩІЭМ щытепсэлъыхьащ техникэ, апхуэдэуи технологие и лъэныкъуэкІэ зыужьыныгъэ зэрагъэуэтам я фІыгъэкІэ, гъэшхэкІыу къыщІагъэкІым и куэдагъым хагъэхъуэныр ІэмалыфІхэр зэрыщыІэм.

Иужьрей илъэсипщым ди къэралым къыщызэрагъэпэщыжащ Іэщ лъэпкыфІ щагъэхъу мэхъумэш Іуэхущапи минитІ, Іэщ мин 792-м нэблагъэ зыщІэхуэну Іуэху яухуащ. Іэнатіэм гульытэ зэригъэуэтам и фІыгъэкІэ, гъэшу къашым процент 25,6-кІэ хэхъуащ.

УФ-м Къэрал статистикэмкІэ и къулыкъу щІапІуу Кавказ Ищхьэрэм щиІэ къудамэм къызэритамкІэ, 2021 гъэм мэкъуауэгъуэм и 1-м ирихьэлІэу Къэбэрдей-Балъкъэрым мэкъумэш Іуэхущапіэхэм щагъэхъу Іэщыщхуэхэм я бжыгъэр мин 272-м щынэблагъэащ, абы щыщу мин 136,2-р жэмщ.

Шэхкі продукцэу къыщІагъэкІащ тонн 13-м щІигъу, проценткІэ къапщтэмэ, илъэс кІуам и апэ илъэс ныкъуэм елъытауэ процент 124-рэ мэхъу. Кхъуеймрэ кхъуейлъапэмрэ процент 12,8-рэ е тонн 1,5-кІэ хэхъуащ.

КъБР-м и мэкъумэш хозяйствэхэм гъэм и мазихым къриубыдэу зы жэмым хуэзэу шэуэ къыщІашащ килограмм 3741-рэ, ар нэгъабэ и апэ мазихым зэрыхъуу щытар килограмм 3136-рэт.

УЭРКЪ Жыраслъэн.

Автовокзалыжьым и пІэкІэ - сквер

Цыхубэ транспортыр къыгуэхыпІэ имыІэу къалэ гъащІэм зэрепхам шэч хэлъхьым. Налшык къызэІуаха «Ищхьэрэ» автовокзалыщІэм Къэбэрдей-Балъкъэрым щыпсэуэхэм псалъэмакъ зэхуэмыдэхэр иращІэкІащ. Иджыри абы теухуа упщІэхэр зиІэри мащІэкъым.

ПСАЛЪЭМ папщІэ, къалэдэсхэм ярІэгъэщІэгъуэнщ ПащІэм и уэрамым тета автовокзал №2-м и унэр, абы кьедза щІыпІэр дяпэкІэ къызэрагъэсэбэпынур. Абы жэуап ираташ Налшык и унафэщІхэм - абдеж зыри щахуэнукъым. Вокзалым и унэр ирахынущ, а щІыпІэм жыгхэр, щхьэантІагъэхэр щагъэкІынущ. Машинэ зэблэкІыпІэхэри нэхъ тынш ящІынущ. А щІыпІэм ирагъэгъуэтыну зэхъуэкІыныгъэм ехьэлІа проект, документацэхэр ягъэхьэзыр.

Къыхэгъэщыпхъэщ, зи гугъу тщІы автовокзалым транспорт 500-м нэблагъэ щылажьэу, икІи абы къыхэкІыу ар къалэ уэрамхэм машинэхэр щызэтрихьэу зэрыщытар. Вокзалым и унэр ирахынущ, а щІыпІэм жыгхэр, щхьэантІагъэхэр щагъэкІынущ. Машинэ зэблэкІыпІэхэри нэхъ тынш ящІынущ. А щІыпІэм ирагъэгъуэтыну зэхъуэкІыныгъэм ехьэлІа проект, документацэхэр ягъэхьэзыр.

Къыхэгъэщыпхъэщ, зи гугъу тщІы автовокзалым транспорт 500-м нэблагъэ щылажьэу, икІи абы къыхэкІыу ар къалэ уэрамхэм машинэхэр щызэтрихьэу зэрыщытар. Вокзалым и унэр ирахынущ, а щІыпІэм автомашинэхэр гъуэгум нэхъ мащІэ зэрыщыхъуныр нэмыщІ, дызэрыбдаУ хъуэари куэдкІэ нэхъ къабзэнущ.

Апхуэдизи транспорт зэкІуалІэ щІыпІэр хуит къащІыным ехьэлІа унафэр къащтэнырэ къыхэкІащ вокзалыр жьы зэрыхъуам, иджырей пщалъэхэм зэримызагъэм, шынагъэнщэуи зэрыщымытым. Ар хабзэхъумэ органхэм ирагъэкІуэкІа къэпщытэныгъэхэми куэдрэ къагъэнэІуащ.

«Ищхьэрэ» автовокзалым техьэну цІыхухэр нэхъ тыншу абы нэсын папщІэ, къалэ маршруту 8-м я зекІуапІэхэр яхъуэжащ. А маршрутхэм зэпащІэ Налшык кьалэм и щІыпІэхэм я нэхъыбэр. Къалэ кІуэцІ транспортым и лжьэкІэм адэкІи зихъуэжькІи хъунущ, цІыхухэр абыхэм иризекІуэныр нэхъ тынш ящыщІыным тещІыхьауэ.

Фокіадэ мазэм щыщІэдзауэ, «Тройка» картэр къалэ транспортхэм лажьэу щылбэнущ. Ар сыт хуэдэ жылагъуэ транспорт лІэужьеІыгъэми къыщыбгъэсэбэн хъуну зэтраухуэну я мурадщ. Абы фІыуэ хэлъынущ, и уасэр зэ ептмэ, уэдэкІуэнум унэсын папщІэ, нэгъуэщІ транспорт уитІысхьэн хуей хъуми, пщІэ щІымыту уэзекІуэну Іэмал зэрагъэтынур. Иджыпстуки Іэ «Тройка» картэр къыщыбгъэсэбэн хъуну терминалхэр гъэувыным ехьэлІа лІэжьыгъэхэр ирагъэкІуэкІ.

Хъыбарыфщ, «Ищхьэрэ» автовокзалым кьытекІыу КъБКъУ-м, КъБКъАУ-м екІуалІэу ящыну автобус зекІуапІэщІэм студентхэр пщІэншэу еджапІэхэм зэрашэнур.

НЭФІЭДЗ Мухьэмэд.

Гу зылъытапхъэ

КъБР-м и Іэтащхьэм и Администрацэм жэщми махуэми щолажьэ коррупцэм пэщІэтыным теухуауэ пІащІэгъуэкІэ цІыхухэр здэпсалъэ хъун телефонхэр: **8(8662) 40-89-70, 40-34-32**.

● Къыхэтхыкіыныгъэ-2020

Интернетым и Іэмалхэри къэдгъэсэбэпу

Дэтхэнэ къэралми хуэдэу, ди хэкуми зэман-зэманкІэрэ щрагъэжьеІуэкІ цІыхухэм я къыхэтхыкІыныгъэ. Абы и мурад нэхъыщхьэр къэралым щыпсэухэм я бжыгъэр хъащІэн къудейкъым, атІэ цІыхухэр зыщыщ лъэпкъри, яІуриІуэ бзэри (бзэхэри), яІэ социальнэ щытыкІэри, яБгъэдэлъ щІэныгъэри, я хэхъуапІэ нэхъыщхьэри, гъащІэм, псэуныгъэм епха нэгъуэщІ щхьэхуэныгъэхэри къэхута мэхъу. Фигу къэдгъэкІыжынщи, ди къэралым апхуэдэ къыхэтхыкІыныгъэ иужьрейуэ щыщрагъэкІуэкІар 2010 гъэм и жэпуэгъуэ мазэращ.

ЗИ ГУГЪУ тщІа мурадхэр я гъэзэгъэльэгъуэу, мы илъэсым и жэпуэгъуэ мазэм Урысей Федерацэм щрагъэкІуэкІынущ цІыхухэм я къыхэтхыкІыныгъэ. Іуэхур зэфІахыну я гугъат илъэс ипэкІэ, арщхьэкІэ коронавирусым и зэранкІэ ямыгъэІэпхъуэу хъуакъым.

«Къыхэтхыкіыныгъэ-2020»-р тэмэму къызэгъэпэщынымрэ къызызэухыншэу егъэкІуэкІынымрэ къэралпсо мыхьэнэ зиІэ Іуэхугъуэхэм ящыщщ. Абы епха лэжьыгъэхэм ткІийуэ кІэльоплъ ди республикэм и унафэщхэри. Аращ нэхъыщхьэу къыщІэтар КъБР-м и Правительствэм мэрем кІуам щызэхэта зэхуэсым. Ар иригъэкІуэкІащ КъБР-м и Правительствэм и Унафэщі Мусуков Алий. Абы япэу псалъэ ираташ республикэм экономикэ зыужьыныгъэмкІэ и министр Рахаев Борис. Іуэхур ди щІынальэм зэрыщІекІуэкІым къызэхуэсахэр щыгъуазэ хуищІащ абы. Рахаевым зэрыжиІамкІэ, щІыпІэ самоуправленэхэр мы зэманым йолэжь къыхэтхыкІыныгъэхэр езыгъэкІуэкІынухэр щылэжьэну пэшхэр зыхуей-зыхуэфІхэмкІэ, связымрэ транспорткІэ зыкъэзгъэпэщыным хуэщІа зэгурыІуэныгъэхэр зыхуэфащэхэм ещІыпІэным. Апхуэдэ лэжьыгъэхэм я нэхъыбапІэр яухащ. Бахъсэн, Прохладнэ, Тэрч, Шэджэм, Іуащхьэмахуэ щІынальэхэм, Прохладнэ къалэм къаз щымыІэу щызэфІагъэкІащ къыхэтхыкІыныгъэм ипэ къикуэ лэжьыгъэхэр.

Кавказ Ищхьэрэ федеральнэ щІынальэм Къэрал статистикэмкІэ и и федеральнэ къулыкъущапІэм и унафэщым и Іуэхугъэ Гъащтэ Аурикэ ищІа докладым къызэрыхэщамкІэ, бжыгъэр зи лъабжьэ картографие, цІыхухэм я хэщІапІэхэр тэрэзу зэрыт дэфтэрхэр гъэхъэзырыным иджыпсту йолажь а Іэнатіэм и Іэщідагъэлівхэр. Апхуэдэу къыхэтхыкІыныгъэм ухэт хъунущ Интернетым и Іэмалхэр къэбгъэсэбэпуи.

- Ди щІынальэм щекІуэкІыну мыгъэрей Іуэхум хэтынущ къыхэтхыкІакІуэу 1529-рэ, къэпщытакІуэу 252-рэ, инструктору 12. Лэжьакіуэхэм ящыщ дэтхэнэми улахэу иІэнущ. КъыхэтхыкІакІуэ къэс мазэм хуэзэу иратынущ сом мин 18, къэпщытакІуэм - сом мин 20, инструкторхэм - сом мин 16,5-рэ, - къыхиГъэщащ Гъащтэм. - Къыхэтхыкіыныгъэм хэтынухэр абы хурагъаджэ, хуагъэхьэзыр. Апхуэдэ егъэджэныгъэхэр зэфІэкІа нэужь, ахэр къэпщытэныгъэ тестхэм пхыкІынурэ, итІанэщ лэжьыгъэм пэрыхьэну хуитынырэ щаІэнр. Зэкіэ мащІэщ къыхэтхыкІыныгъэ лэжьыгъэм хэтыну гукъыдэж зиІэхэм я бжыгъэр. Псом хуэмыдэу апхуэдэхэр щымащІэщ Налшык, Нарткъалэ, Тэрч къалэхэм, Дзэлыкъуэ щІынальэм. Ди гуапэ зэрыхъущи, Бахъсэн, Прохладнэ, Іуащхьэмахуэ щІынальэхэм а лэжьыгъэхэр щызэфІагъэкІащ.

Нэхъ зэпкърыхауэ зэІущІэм щытепсэлъыхьащ къыхэтхыкІыныгъэр Интернетымкіэ ебгъэкІуэкІ зэрыхъунум. Щынальэм щыщІэ эпидемиологие щытыкІэр зэпІыпитэмэ, апхуэдэ Іэмалыр куэдым кьагъэсэпыну къыщІэкІынущ. КъыхэтхыкІыныгъэм ущыхэт хъунущ МФЦ Іуэхущапіэхэм зыщегъэтхэкІрэ е «Къэрал Іуэхутхъэбзэхэр» порталым уихьэу.

Гульытэ хэха зыхуащІахэм ящыщщ къыхэтхыкІакІуэхэр щылэжьэну пэшхэр хъумакІуэхэмкІэ къызэгъэпэщын зэрыхуейри. А Іуэхум къраШэлІэнущ Урысей гвардием и лэжьакІуэхэр.

Республикэм хыхьэ щІынальэхэм, къалэхэм я унафэщІхэм псалъэ щратым, ахэр тепсэлъыхьащ зи пашэ щІыпІэхэр къыхэтхыкІыныгъэм зэрыхуэхьэзыр щыкІэм. Апхуэдэу ди щІынальэм щылажьэ еджапІэ нэхъыщхьэхэм я ректорхэми псалъэмакъ дратэгъэкІуэкІащ, хуей хъумэ, студентхэри Іуэхум зэрыхашэнум екъэлІауэ.

ЗэІущІэм къыщаІэта псори къызэщІикъуэжу абы и кІэухым къыщыпсэльащ Мусуковыр. Абы зэрыжиІамкІэ, къэралмыхьэнэ зиІэ а Іуэхур егъэкІуэкІын хуейщ, абы хэт дэтхэнэми жэуапІныгъэ льагъэ зыхиІщІу. КъыхэтхыкІыныгъэхэм кьагъэлъагъуэ бжыгъэхэм куэдкІэ епхащ къэрал унафэщІхэм щІынальэм и социально-экономикэ унэтІыныгъэм адэкІи зегъэужьыным хуащІыну гульытэр зыхуэдэнур.

ЖЫЛАСЭ Маритэ.

Сымаджэхэм я щытыкІэр нэхъ тынш щащІу

● Узыншагъэ

Мы махуэхэм республикэм щыІащ УФ-м и Президентым и дежи граждан жылагъуэм зыщегъэужьыныгъэр щыхуэхэм я хуитыныгъэхэмкІэ щылажьэ советым хэт, Лыых узыфэхэр зыпкърыт сымаджэхэм дэІэпыкъуэгъу ягъуэту «Здравствуй» урысейпсо жылагъуэ зэгухьэныгъэм и унафэщІ Бороговэ Иринэрэ а Іуэхущапіэм КИФЩІ-м щиІэ жылагъуэ къудамэхэм я пашэ, «Светлячок» фІэщыгъэр зиІэ онкобологер цІэрыІуэ Келехаевэ Оксанэрэ.

ЛЫЫХ узыфэ зыпкърыт сымаджэхэм я ассоциацэр 2016 гъэм къэунэхущ. Абы хэтщ а узыфэ шынагъуэр зиІэ цІыхухэр. Ахэр зэгурыІуэри зэгухьэныгъэр къызэрагъэпэщащ езыхэм хуэдэ сымаджэхэм зэрахуэзэфІакІкІэ ядэІэпыкъун папщІэ. Къащтэмэ, ассоциацэр сэбэп мэхъу узыфэр зыхуэдэм теухуа хъыбархэр, абы зэрелъэгну щыкІэр, узыншагъэр зэрызэфІэбгъуэвэжынур къэпщІынымкІэ, а унэтІыныгъэмкІэ щыІэ фондхэр, дохутырхэр къэпцІыхунымкІэ, щІэуэ кІыхьыхьэ ІэмалыщІэхэм ущыгъуэзэнымкІэ. Къэралым и щІыпІэ псоми щыІэ сымаджэхэмрэ дохутырхэмрэ зэпызыщІэ Іуэхущапіэу къэплъытэ хъунущ ар. Абы и къудамэкъэ Урысей Федерацэм и щІынальэ 58-м щыІэщ. Ассоциацэм и унафэщІхэр Къэбэрдей-Балъкъэрым къэкІуащ щІыпІэм и дохутырхэр, лыых узыфэр зыпкърыт сымаджэхэр, жылагъуэ зэгухьэныгъэхэр я Іуэхущапіэм щагъэгъуэзэн папщІэ.

КъБР-м узыншагъэр хъумэнымкІэ и министр Къалэбатэ Рустамрэ хьэщІэхэмрэ щызэІущІам тепсэлъыхьащ зэгухьэныгъэм и къудамэ щІынальэм къыщызэІуихынымкІэ Іуэхур зэрыубзыхупхэм. Зэпсэльэныгъэм кьрикІуахэм ябгъэ иткІэ, министерствэмрэ ассоциацэмрэ дяпэкІэ зэрызэдэлэжьэнум теухуауэ зэныбжьэгъугъэ зэгурыІуэныгъэ зэращІылащ.

Москва къикІахэр адэкІэ щыІащ Лыых узыфэхэм щеІэзэ республикэ диспансерым. Абы щекІуэкІащ Іуэхущапіэм и дохутырхэр, сымаджэхэр, республикэм и жылагъуэ зэгухьэныгъэхэм я лІыкІуэхэр зыхэта зэхъуэхъэ. ХъэщІэхэр тепсэлъыхьащ ассоциацэм и лэжьыгъэр зэрекІуэкІым, ядэкІи Іуэхум зэрызрагъэуэжьынум.

ЩХЬЭЩЭМЫЩІ Иза.

Зи чэзу Іуэхухэр зэфІагъэкІ

Налшык зыхуей щыхуагъэщащ псы кьагъэсэбэпар къалэм зэрыдаш бжьамийкэр зыхуэкІуэж псы илъэдапІэхэр.

АБЫХЭМ ящыщ куэдыр жьы хъуат, кьэбгъэсэбэпынкІэ Іэмал имыІэу. Гъуэгукум итхэр, асфальтым и гъусэу зэретІысэхам кьыхэкІыу, автомашинэхэм кьыпакІухьан хуей хъурт. Псом нэхърэ нэхъ шынагъуэр щІыпІэ зэгуэхІэхэм щхьэр зытемылъыхь люкхэм уаззрыщІрихьэлІэрт, цІыхухэр абы куэд щІауэ ирипІейтейрт.

Налшык къалэм и гъуэгухэм иджыблагъэ щІэжьипс ильэдапІэу 428-рэ щызэрагъэпэщыжащ. Ахэр хуозэ Щоджэнцыкум, Пушкиным, Захаровым, Кьыщокъуэм, Нэгумэм, Пироговым, Бехтеревым, Инессэ Арманд, Кьалмыкъым, Къэрэшейм я цІэхэр зезыхьэ уэрамхэм.

Абы иджырей мардэхэм тету хуащІа щхьэтепІэщІэхэр гъуэгум тельэ асфальтым къытещыркъым, транспортыр хуиту щызекІуэнущ. Апхуэдэ лэжьыгъэхэр кьыщрахьэлІэнущ республикэм и адрей кьалэхэми щІынальэхэми.

ШЭРЭДЖ Дисэ.

● Ди къуэш республикэхэм

Экономикэм зыщеужь

АДЫГЕЙ. **Республикэ Правительствэм иригъэкІуэкІа къэпщытэныгъэм ипкъ иткІэ, 2021 гъэм и кІэм щІынальэм и экономикэм и зыужьыныгъэр проценти 4-кІэ хэхъуэну, ВРП-р сом меларди 149,5-рэ хъуну къалъытэ. Абыхэм щыхьэт тохъуэ иджыпсту хэгъэгум ику иту щат улахуэр сом мин 34,2-рэ зэрыхъуар.**

Зы цІыхум хуэзэ хэхъуэр республикэм процент 11,6-кІэ щыхэхъуащ, ар иджы сом мин 29,4-рэ мэхъу. Лжьабэ-Іэнщэхэм я бжыгъэр процентн 8,3-кІэ хьехащ. Ухуэныгъэ Іэнатіэми ехьэлІэныгъэфІхэр иІэщ, абы щекІуэкІ лэжьыгъэр процентн 120,1-кІэ нэхъыбэ хъуащ, псэупІэ унэу метр зэбгъуэзнатІэ мин 204-рэ ятащ, ар нэгъабэ и щІышылэ - мэкъуауэгъуэ мазэхэм ельытауэ тІуикІэ нэхъыбэщ. Мэкъумэш Іэнатіэм хэхъуэр щынэхъ мащІэщ, ар кхъызыхэкІар дунейм и щытыкІэращ. Ауэ АР-м и Іэтащхьэ КъумпІыл Мурат жиІащ а Іэнатіэм хэщІыныгъэ иІэ зэрымыхьунур, мэкъумэшым елэжь хьэрычэтыщІэхэр Іэмалыщ Іэхэмкіэ кьыдэхьын, дэІыгын зэрыхуейр. Апхуэдэуи унафэщІхэм гульытэ хэха хуащІ республикэм ерыскъыхьэкІэм я уасэр щыдэмыгъэуеиным.

Сом мелуан 80 къратынущ

КЪЭРЭШЕЙ-ШЭРДЖЭС. **Новгород Ищхьэрэ иджыблагъэ щекІуэкІа «Дыкъэзыухъуреихь псэуКІэ: къалэмрэ псымрэ» форумым щагъэлъэпІащ. «Къалэ цІыкІухэмрэ тхыдэ лъабжьэ зиІэ къуажэхэмрэ» урысейпсо зэхьэзэхуэм щытекІуахэр. Зэпеуэр 2016 гъэ лъандэрэ ирагъэкІуэкІ, УФ-м и Президент Путин Владимир унафэ зэрищІам тету.**

Мы гъэм зэхьэзэхуэм щытекІуахэм ящыщщ Къэрэшей-Шэрджэсым и Карачаевск къалэм и щІыпІэ зэкІуэгъэщІэрэщІэнымрэ текІуауэ иригъэхьа проектыр. Ар яГъэхьэзыращ Карачаевск къалэ администрацэм, «Мой бизнес» центрым, «Ярусы» проект зыщІ гупым. Къалэм и теплъэр яГъэдэхэным хуэгъэпса зэпеуэм щытекІуа Карачаевск къыхуагъэфащащ сом мелуан 80. Тыгъэ гуапэр текІуахэм форумым кьащритыжащ Урысей Федерацэм ухуэныгъэмрэ псэупІэ-коммунальнэ Іэнатіэмкіэ и министр Файзуллин Ирек. Мы зэпеуэм иджы япэу текІуэныгъэ къыщыкьуэу араш КъШР-м щыщ къалэм.

Псэуным текІуадэм хохъуэ

АБХЪАЗ. **Цыхур псэун папщІэ нэхъ мащІэ дыдэу зыхуей ахъшэр 2021 гъэм щыщхьэуІум и 1-м сом 8025,3-рэ щыхъуащ Абхъаз Республикэм.**

Статистикэмкіэ къэрал комитетым къызэрибжамкІэ, а бжыгъэм хохьэ ерыскъыпхъэхэм - сом 5489,3-рэ; хьэпшІпхэм - сом 1573-рэ; пщІэ зыщІат Іуэхутхьбзэхэм, налогхэм - сом 963-рэ техуэ ахъшэр.

ЦІыхур псэун папщІэ нэхъ мащІэ дыдэу зыхуей ахъшэр бжыгъэр нэгъабэ и иджы хуэдэ зэманым елъытитмэ, процент 13,3-кІэ нэхъыбэ хъуащ.

2021 гъэм мэкъауэгъуэм и 1-м зы цІыхур мазэм ирипсэуным хуагъазэу щытар сом 7640,8-рэщ.

НЭЩІЭПЫДЖЭ Замирэ.

● Хъыбарыфі

«APKBR.RU» («Адыгэ псалъэ») электрон газетыр махуэ къэс къыдокІ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм адыгэбзэкІэ къыщыдэкІ газет закъуэм - «Адыгэ псалъэм» - ар ди щІыпІэ мыхьэнэр къыпхуэмылъытэн хуэдизу инщ! Иджырей технологиехэр тепщэ щыхъуа, урысибзэрэ инджылызыбзэкІэ хъыбар куэд къыщыдгІэрыхьэ, дуней псом щекІуэкІыр ди Іэгу илъ телефоным къыщидджьыкІ зэманым адыгэ литературэбзэ кьабзэ а «бджьхъым» щызыгъэпсалъэр «Адыгэ псалъэ» газетым и электрон къыдэкІыгъуэм и закъуэщ.

«APKBR.RU» электрон газетыр 2018 гъэм щэкІуэгъуэм и 28-м ягъэ интернетым къыхьауэ щытащ. Абы лъандэрэ тхьэмахуэм тІэу къыдэкІы щытащ, иджы зэманым декІуу махуэ къэс мэлажьэ, хъыбархэр, къэхъукъащІэхэр, тхыгъэхэр махуэм зэкІэлъхьэужьу къралъхьэу. Адыгэбзэр екІуу зыгъэшэрыуэ ди журналистхэм я Іэдакъэщіэкі тхыгъэ купщІафІэ, гъэщІэгъуэн куэд фыщрихьэлІэнущ абы, махуэм республикэм щекІуэкІ Іуэхугъуэхэм ятеухуа репортажхэмрэ сурэт дахэхэмкІэ а щекІуэкІ зэман дыдэм ирихьэлІэу къыщыздэгъуэшэнущ, щапхъэ зытехьапхъэ щІалэгъуалэм, гъуазэ тхузэху ди нэхъыжьфІхэм, пщІэ зыхуэтщІ ди Іэщ Іагъэлэхэм, нэгъуэщІхэми ятеуху очеркхэм, интервьюхэм, зарисовкэхэм фыкъыщеджэфынущ.

Нэхъыщхьэращи, бзэр, хабзэр, тхьидар, щэнхабзэр ихъумэрэ, абы и зы Іыхьэ махуэ къэс фи пащхьэ къриІыхьэу къыздэгъуэгурыкІуэнущ ар.kbr электрон хэщІапІэмкІэ къыщІэвгъэщыну интернет Іэнатіэр.

ТхылъымпІэкІэ тедза «Адыгэ псалъэр» кьыІэрыхьэну Іэмал зимыІэхэм я дежкІэ уасэншэщ зи гугъу тщІы электрон къыдэкІыгъуэр. Адыгэм къыщІэна хъугъуэфІыгъуэхэр ихъумэрэ адыгэбзэр игъэбзэрабзэу махуэ къэс ар къыдэкІуэкІыну куэд и уасэщ - пІурылъ анэдэлъхубзэри иригъэфІэкІуэнущ, республикэ, лъэпкъ, дунейпсо хъыбархэми адыгэбзэкІэ дэни укъыщеджэфынущ - унэм ущІэсми, гъуэгу утетми, лэжьапІэ ущыІэми.

Ди электрон газетыр къыщІэзэщыным гугъу хэлъкъым. Телефоным тет «Яндекс» къэлъхьуапІэм зэ къыщызэІупхрэ а нэкІубгъуэм дех требгъатхэмэ, зэ текъузэгъуэм къыщІэщынущ. Ар хэкІыпІэфІщ, сыхьат къэс тхыгъэщІэ гуэр къызралъхьэ къыдэкІыгъуэм и напэкІуэцІым укъихутэныкІэ.

«Зэманым декІур лІыфІщ», - жиІащ Къэзанокъуэ Жэбагъы. Зэманым декІуу зи лъэпкъ хъугъуэфІыгъуэр зыхъумэжыну иужь ит «Адыгэ псалъэм» адыгэу зыкъэзылъытэж фэри, феужьэрэкІи, щІэдыкІакІуэхэр нэхъыбэу фыкъыткъуэувэ. «APKBR.RU» электрон газетым дэнэ щыпсэу адыгэри кьеджэфынущ, ар тыншщ, щхьэпэщ, псынщІэщ. КъищынэмыщІауэ, тхьэмахуэм щэ къыдэкІ, тхылъымпІэм тет «Адыгэ псалъэм» езым и сайт илъэс куэд щІауэ иІэжщ.

Газетым тет тхыгъэ псори кьралъхьэ adyghepsale.ru сайтым. Ущыхуейм деж зэзыхуейр къыщыбгъэзытыжурэ укъеджэ, къэбгъэсэбэп мэхъу, уфІэгъэщІэгъуэн хъуамкІэ уи ныбжьэгъу, Іыхьлы удэгъуэшэну къызэрыгъэкІщ. А псом къищынэмыщІауэ, Фейсбук, Инстаграм социальнэ сетхэм напэкІуэцІ хэха щІыщ ди газетым - @ adygepsale. Мы аккаунтхэм газетым къытрадзэ тхыгъэ гъэщІэгъэнхэм, хъыбар гуапэхэм, адыгэ лъэпкъымрэ адыгэ Іуэхумрэ ехьэлІауэ ятхэм кІэщІу щыгъуазэ фыщыхъэхунущ, литературэ адыгэбзэ кьабзэр интернетым щыщІэрагъаКІуэри, щхьэпэ фщыхъунущ.

ШЫПШ Даянэ.

Си еджапІэ - си къежьапІэ

НапэкІуэцІыр зыгъэхьэзырар ЖЫЛАСЭ Маритэщ

Зэпэщу ирохьэлІэж

**Пщэдей, фокІадэм и 1-м, ди республикэм и школхэм, гъэсапІэхэм УфІэгъэгъэ щытыкІэм иту яублэнущ 2021 - 2022 гъэ еджагъэущІэр. Сабийхэм я гъэмахуэ зыгъэпэсхугъуэм къриубыдэу зыхуей хуагъэзэжа, зэпэщ ящыжа еджапІэхэм, сабий садхэм я бжэхэр хуиту кьызэІуахьыжынэ, нэхъапэм зэреса мардэхэм тету. ЩІэуэ къежьа уэ зэрыщІалэ лІэужьыгъуэу «коронавирус» фІэщыгъэр зиІэм пэщІэувэн мурадкІэ, школ унафэщІхэми, егъэджакІуэхэми, гъэсакІуэхэми - сабийхэм ядэлажьхьэхэм ящыщ куэдым мастэхэр зыхрагъэпэхьащ. «Роспотребнадзор»-м къигъэув хабзэхэр тКІийуэ ягъэзащІэу, гъэ еджэгъуэщІэм зэрыщидзэм и нэщэнэ япэ ээзджынэри кьеуэу, ди щыналъэм и егъэджэныгъэ-гъэсэныгъэ Іэухущ1апІэхэм лэжьэн щІадзэж.

ГъЭ еджэгъуэщІэм и пэщІэдзэ дыдэм сыт щыгъуи дгъэльапІэу щыта ЩІэныгъэхэм я махуэри дэнэкІи щокІуэкІ нобэ, зи гугъу тщІа санитар-эпидемиологие хабзэхэм къагъэуэ мардэхэр зыщамычІэгъэнущу. Къабзагъэм нэхъ тКІийуэ зэрыкІэпыльпльпхъэм нэмыщІ, унафэ хэха иІэнущ сабийхэм пэш-пэшкІэ къаКІухьнуми, еджакІуэхэр зы классым щІэсу егъэджакІуэхэр абыхэм къахэхуІуэрэ дерсхэр щатынуми.

Апхуэдэ щытыкІэм емылъытауэ жьыджэру, гъэ еджагъэущІэм хуэпІащІэу Іуэхущ1апІэхэм йокІуэлІэж щІыху минхэр. Къэбэрдей-Балъкъэрым мы зэманым щолажьэ курыт щІэныгъэ щІэблэм щрагъэгъуэт Іуэхущ1апІэ 266-рэ. Абыхэм екІуалІэ ныбжьыщІэ мини 115-м щІигъум ядолажьэ Іэщ1агъэлІ мин 12-м нэс. Абыхэм ящыщу мини 7,5-м щІигъур егъэджакІуэщ. Апхуэдэ бжыгъэшхуэхэм къарыкІращи, ди щыналъэм зы унагъуи ису къыщІэкІынкъым егъэджэныгъэ Іэнатіэм и Іуэхущ1апІэхэм зи гъащІэр емыпха: е я щхьэкІэ, е я бынкІэ, я къэрылъхуэ-пхъурылъхуэкІэ, н.кь. Апхуэдэу щыхъукІэ, ди гуапэу псоми дыныбжьхуэхъу фокІадэм и 1-мкІи, пщэдей ди щІыналъэм щагъэльапІэну нэгъуэщІ махуэшхуэхэмкІи: КъБР-м и къэралыгъуэм, Конституцэм, республикэм и къалащхьэ Налшык я махуэхэмкІэ. Фи гур фымыгъэкІуэду, нэхъыщхьэращи, фи узынщагъэр фхъумэу, лъэхъэнэщІэм хуиІэ мурадхэмрэ хьуэпсапІэхэмрэ къывэхъулІэу илъэсыр ефхъэкІыну. 2021 - 2022 гъэ еджэгъуэщІэм къыфхуэзыуэх япэ уэзджынэм и зу макъри угурлы фхурыреХъу егъэджакІуэхэми, еджакІуэ цыкІуэхэми, абыхэм я адэ-анэхэми.

ЖЫЛАСЭ Маритэ,
«Адыгэ псалъэ» газетым егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и къудамэм и унафэщІ.

Ди лъэпкъыр зэрыгушхуэ егъэджакІуэхэр

Къэралпсо, щІыналъэпсо мыхьэнэ зиІэ махуэшхуэхэм ирихьэлІэу я щІэ фІыкІэ къраІуэ лъэпкъ экономикэм, политикэм, щэнхабзэм, социальнэ Іэнатіэм, нэгуэщІ унэтІыныгъэхэм я зыужьынигъэм зи зэфІэкІ куэд езыхьэлІа цІыхухэм. Къэбэрдей-Балъкъэрми дапщэщи щаІэт апхуэдэ лэжьакІуэ гуащІафІэхэр. Егъэджэныгъэ Іэнатіэр къапщтэмэ, ди щІыналъэм къэралыгъуэ зэригъуэтрэ блэкІа илъэси 100-м къриубыдэу абы и зыужьынигъэм я зэфІэкІ куэд ирахьэлІащ Іэщ1агъэлІ щыпкъэкІэ узэджэ хъуну цІыхуищхэм. Абыхэм къахобеджьылыкІ «ЦІыхубэ егъэджакІуэ» цІэ лъагэр зыхуагъэфэща, ди республикэр зэрыпагэ егъэджакІуэхэр.

Къыхэдгъэщынщи, «ЦІыхубэ егъэджакІуэ» цІэр къальытэ педагогикэ Іэнатіэ и льэныкъуэкІэ къэралым къыпфІищыфынкІэ хъуну щІыхьыщІэ нэхъ льагэ дыдэу. Ар зыхуагъэфащэри лъэпкъ егъэджэныгъэм и зыужьынигъэм хэльхьэныгъэ ин хуэзыщІа, цІыхубэм щІэныгъэ егъэгъуэтыным зэфІэкІышхуэ езыхьэлІа, зи гъэсэнхэм ящыщ куэд гъащІэм и лъэныкъуэ зэмылІэужьыгъуэхэм цІэрыІуэ щыхъуэ егъэджакІуэ къызэрыІуэхэращ. Ди къэралым и Іэтащхьэхэм илъэс зэхуэмыдэхэм къыдагъакІа унафэ щхьэхуэхэм япкъ иткІэ, ди лъахэгъу егъэджакІуэ щыпкъэхэм къыфІащауэ щытащ «ЦІыхубэ егъэджакІуэ» цІэ лъапІэр. Апхуэдэхэщ ди лъэпкъыр зэрыгушхуэхэу СССР-м и цІыхубэ егъэджакІуэ КъАН-щІыкЪуЕЙ Риммэ Хьэмид и пхъур, КъБР-м и цІыхубэ егъэджакІуэ ДЫЩЭКІ Марие Сухьэмэдин и пхъур, УФ-м и цІыхубэ егъэджакІуэ МЭЛБАХЪУЭ Борис Къасболэт и къуэр.

Къанщыкъуей Риммэ

Дыщэкі Марие

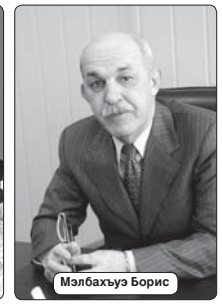

Мэлбахъуэ Борис

И гуи и пси етауэ

1981 гъэр и гъащІэм хэта нэхъ гукъинэж илъэсхэм ящыщ Къанщыкъуей Риммэ и джекІэ. Ди республикэм къэралыгъуэ зэригъуэтрэ илъэс 60 щрикъу а гъэм Риммэ Къэбэрдей-Балъкъэрым щыяпэу къыфІащауэ щытащ «СССР-м и цІыхубэ егъэджакІуэ» цІэ лъапІэр. Бгъэдэлъ щІэныгъэ куур, хьэл-щэн екІур, и псэ хуабагъэр къытщІэхъуэ щІэблэм тыхь яхуэзыщІу егъэджэныгъэ-гъэсэныгъэ лэжьыгъэ купщІафІэ къезыхьэлІа адыгэ ЗэлпхъугъэмкІэ щІэныгъэ-гъэсэныгъэ лэжьыгъэ-гъэсэныгъэфІрэ зэредгъэгъуэтыным.

Раисэ зэрыжиІэмкІэ, уроким щебгъэджаг къызыхуэтыншэу къыбжезыІэжыф еджакІуэ фІэкІа уимыІэмэ, уи лэжьыгъэр псыхэкІуадэу аращ - дерсым щызэхихэм ныбжьыщІэр гупсысэщІэхэм хуашэу, къэхутэныгъэхэм игури и псэри хуагъэуэу щытын хуейщ.

НыбжьыщІэ куэдым апхуэдэ унэтІакІуэ, гъэзугъэльагъуэ яхуэхъуэ егъэджакІуэ Іэзэр ирогушхуэ икІи иропагэ гурэ псэкІэ зэлІалІэ, щІэныгъэ куэ зрит и гъэсэнхэм. Раисэ ирегъаджа ныбжьыщІэхэм ящыщ куэдым ныхахаащ биологием епха Іэщ1агъэ зрагъэгъуэтащ. Москва, Санкт-Петербург, Тэн Іуфэ Іус Ростов, Ярославль, Краснодар, Ставрополь, Владикавказ, Налшык къалэхэм дэт еджапІэ нэхъыщхьэхэм я медицинэ факультетхэм екъулІэныгъэ щаІэу ноби щоджэ Хьэщхъуэжьым и гъэсэнхэм ящыщ куэд. ЕгъэджакІуэм и джекІэ абыхэм я хьыбарыфІхэр лъэр щІэзыгъэкІ, Іуэху зехьэкІэщІэ мардэхэм хуэзышІэ къару лъащщ.

ЩІэныгъэ куэдым лъабжьэ яхуэхъу биологиер щІэблэм егъэджэныкІэ зыІэригъэхьа екъулІэныгъэхэмрэ бгъэдэлъ зэфІэкІ лъагэхэмрэ щыхьэт текъуэ Іуэхугъуэхэм ящыщ Хьэщхъуэжьым и къалэмыІ щІэныгъэ-гъэсэныгъэ Іэнатіэм нобэ зыужьыныгъэ ин игуэтащ. ГъащІэм щІэ хуэщ къыхохьэ, дыкъэзыухъуреихь дунейм махуэ къэс зэхъуэжІыныгъэ егъуэт. А псоми сабийм и акъылыр лъэщІыхьхэн, иджырей гъащІэм хэзэгъэкІн папщІэ, техникэм и Іэмалхэмрэ технологие пэрытхэмрэ егъэджакІуэхэм ешащІауэ дерсхэм къыщыдогъэсэбэп. Проект іэжьыгъэхэр, зи ухуэкІэхэр зэмылІэужьыгъуэ дерсхэр ди мащІэхъуэм, - жеІэ Хьэщхъуэжьым. - Апхуэдэхэм деж дэтхэнэ сабийми и къару кьихьыр къеГъэлъагъуэ, ешырезыру лажьэу зегъаса. Зи купщІэкІи теплъэкІи зощхьэщыкІ нэгъуэщІ Іуэху зехьэкІэхэми дыхуэІэижьщ ди школым и егъэджакІуэхэр. НэхъыфІхэм я лэжьакІэфІыр адрейхэм я гъуэзэу, дыхуэщІокъу щІэблэм щІэныгъэ куурэ гъэсэныгъэфІрэ зэредгъэгъуэтыным.

Раисэ зэрыжиІэмкІэ, уроким щебгъэджаг къызыхуэтыншэу кьыбжезыІэжыф еджакІуэ фІэкІа уимыІэмэ, уи лэжьыгъэр псыхэкІуадэу аращ - дерсым щызэхихэм ныбжьыщІэр гупсысэщІэхэм хуашэу, къэхутэныгъэхэм игури и псэри хуагъэуэу щытын хуейщ.

НыбжьыщІэ куэдым апхуэдэ унэтІакІуэ, гъэзугъэльагъуэ яхуэхъуэ егъэджакІуэ Іэзэр ирогушхуэ икІи иропагэ гурэ псэкІэ зэлІалІэ, щІэныгъэ куэ зрит и гъэсэнхэм. Раисэ ирегъаджа ныбжьыщІэхэм ящыщ куэдым ныхахаащ биологием епха Іэщ1агъэ зрагъэгъуэтащ. Абыхэм я нэхъыбэм дохутыр Іэщ1агъэ зрагъэгъуэтащ. Москва, Санкт-Петербург, Тэн Іуфэ Іус Ростов, Ярославль, Краснодар, Ставрополь, Владикавказ, Налшык къалэхэм дэт еджапІэ нэхъыщхьэхэм я медицинэ факультетхэм екъулІэныгъэ щаІэу ноби щоджэ Хьэщхъуэжьым и гъэсэнхэм ящыщ куэд. ЕгъэджакІуэм и джекІэ абыхэм я хьыбарыфІхэр лъэр щІэзыгъэкІ, Іуэху зехьэкІэщІэ мардэхэм хуэзышІэ къару лъащщ.

ЩІэныгъэ куэдым лъабжьэ яхуэхъу биологиер щІэблэм егъэджэныкІэ зыІэригъэхьа екъулІэныгъэхэмрэ бгъэдэлъ зэфІэкІ лъагэхэмрэ щыхьэт текъуэ Іуэхугъуэхэм ящыщ Хьэщхъуэжьым и гъэсэнхэм ящыщ куэд. ЕгъэджакІуэм и джекІэ абыхэм я хьыбарыфІхэр лъэр щІэзыгъэкІ, Іуэху зехьэкІэщІэ мардэхэм хуэзышІэ къару лъащщ.

- Еджэныгъэ-гъэсэныгъэ Іэнатіэм нобэ зыужьыныгъэ ин игуэтащ. ГъащІэм щІэ хуэщ къыхохьэ, дыкъэзыухъуреихь дунейм махуэ къэс зэхъуэжІыныгъэ егъуэт. А псоми сабийм и акъылыр лъэщІыхьхэн, иджырей гъащІэм хэзэгъэкІн папщІэ, техникэм и Іэмалхэмрэ технологие пэрытхэмрэ егъэджакІуэхэм ешащІауэ дерсхэм къыщыдогъэсэбэп. Апхуэдэ щытыкІэм емылъытауэ жьыджэру, гъэ еджагъэущІэм хуэпІащІэу Іуэхущ1апІэхэм йокІуэлІэж щІыху минхэр. Къэбэрдей-Балъкъэрым мы зэманым щолажьэ курыт щІэныгъэ щІэблэм щрагъэгъуэт Іуэхущ1апІэ 266-рэ. Абыхэм екІуалІэ ныбжьыщІэ мини 115-м щІигъум ядолажьэ Іэщ1агъэлІ мин 12-м нэс. Абыхэм ящыщу мини 7,5-м щІигъур егъэджакІуэщ. Апхуэдэ бжыгъэшхуэхэм къарыкІращи, ди щІыналъэм зы унагъуи ису къыщІэкІынкъым егъэджэныгъэ Іэнатіэм и Іуэхущ1апІэхэм зи гъащІэр емыпха: е я щхьэкІэ, е я бынкІэ, я къэрылъхуэ-пхъурылъхуэкІэ, н.кь. Апхуэдэу щыхъукІэ, ди гуапэу псоми дыныбжьхуэхъу фокІадэм и 1-мкІи, пщэдей ди щІыналъэм щагъэльапІэну нэгъуэщІ махуэшхуэхэмкІи: КъБР-м и къэралыгъуэм, Конституцэм, республикэм и къалащхьэ Налшык я махуэхэмкІэ. Фи гур фымыгъэкІуэду, нэхъыщхьэращи, фи узынщагъэр фхъумэу, лъэхъэнэщІэм хуиІэ мурадхэмрэ хьуэпсапІэхэмрэ къывэхъулІэу илъэсыр ефхъэкІыну. 2021 - 2022 гъэ еджэгъуэщІэм къыфхуэзыуэх япэ уэзджынэм и зу макъри угурлы фхурыреХъу егъэджакІуэхэми, еджакІуэ цыкІуэхэми, абыхэм я адэ-анэхэми.

ЖЫЛАСЭ Маритэ,
«Адыгэ псалъэ» газетым егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и къудамэм и унафэщІ.

ЩІэм и лъыхъуакІуэ

Школ илъэсхэр кьыззэыгъэкІа дэтхэнэми, щэч хэмылъу, ди гъащІэм кьыхэнащ икІи абы увыпІэ щхьэхуэ щаубыд егъэджакІуэу диІа-хэм. «ГъащІэм и гъэзугъэльагъуэ» псалъэхэр усакІуэм зыхуэжиІа а щІыху щыпкъэхэм яунэтІ ди гупсысэкІэри дуней еплъыкІэри. Аращ егъэджакІуэхэр ди гъащІэ гъэзугуанэм ІупщІу кьыхэбеладжылыкІхэм щІахэтыр, гуми щІилъыр. Апхуэдэу щІэблэ зыбжанэм ягу кьина егъэджакІуэхэм ящыщщ ноби а Іэнатіэр псэ хьэлэту езыхьэкІ, Налшык дэт курыт школ №17-м биологиер щезыгъэдж Хьэщхъуэжь (Къарей) Раисэ Индэрбий и пхъур. «Урысей Федерацэм егъэджэныгъэмкІэ щІыхь зиІэ и лъжьакІуэ» цІэ лъапІэр зыхуагъэфэща Хьэщхъуэжьым и Іуэху зехьэкІэ зэрыгъэкІуэм хэхуэу зэпытыным.

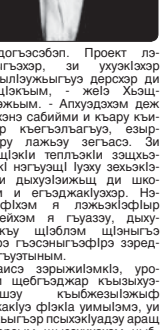

ЩІэбЛЭМ щІэныгъэ куу яриту, сабийхэр фІым, дахагъэм хуиущийуэ и Іэнатіэр илъэс 30-м щІигъуауэ ныкъуСаныгъэншэу ирехьэкІ Раисэ. ЕгъэджакІуэ Іэщ1агъэм ирилэжьэн зэрыщІидзэ лъандэрэ Хьэщхъуэжьым и Іуэху зехьэкІэ пэрытым, лэжьыгъэм хуиІэ жэуаплныгъэм, и Іэкіуэльакіуагъэм хэхуэу зэпытыт. А псоми я лъабжьэ быдэр егъэджакІуэм бгъэдэлъ щІэныгъэ куурщ, иригъэж предметымкІэ екІуэкІ хабзэ кьалэпсо, республикэпсо зэпеуэхэм щигъэльэгъуа зэфІэкІ лъагэхэращ. ЕгъэджакІуэ гумызагъэр щІэх-щхьыуэр хэтщ школпсо, республикэпсо зэпеуэхэм, уныпІэфІхэри кьэщІэхь. Апхуэдэ зэхьэзэхуэм текІуэныгъэфІхэр сыт щыгъуи кьэщІахь Раисэ и гъэсэнхэрэм. Ахэр езым хуэдэу жьыджэрхэщ, щІэныгъэщІэхэм я лъыхъуакІуэщ, кьэхутакІуэ ныбжьыщІэхэщ.

Раисэ сабийхэр кьиІэзрыдирыхьэныр бгъэдэлъ щІэныгъэкІуум и закъуэкъыым, атІэ и хьэлщэн зэпІэзэрытымкІи, Іурыльбзэ дахэмкІи, лэжьыгъэм хуиІэ жэуаплныгъэмкІи еджакІуэхэр етхьэкъу, щапхъэ, гъуэзэ яхуэхьуу. Хьэщхъуэжьым бгъэдэлъ псэ кьулеягъащ абы зэфІих лэжьыгъэфым и лъабжьэр. Иригъэж предметым сабийхэр дезыгъэхьэх, ахэр зыгъэгупсысиз, нэхъыбэ кьащІэным хущІэзыгъэкІу лэжьыгъэхэр и дерсхэм кьыщигъэсэбэпыныр Раисэ нэхъыщхьэу гулъытэ зыхуищІ егъэджэныгъэ Іэмалхэм ящыщщ.

- Еджэныгъэ-гъэсэныгъэ Іэнатіэм нобэ зыужьыныгъэ ин игуэтащ. ГъащІэм щІэ хуэщ къыхохьэ, дыкъэзыухъуреихь дунейм махуэ къэс зэхъуэжІыныгъэ егъуэт. А псоми сабийм и акъылыр лъэщІыхьхэн, иджырей гъащІэм хэзэгъэкІн папщІэ, техникэм и Іэмалхэмрэ технологие пэрытхэмрэ егъэджакІуэхэм ешащІауэ дерсхэм къыщыдогъэсэбэп. Проект іэжьыгъэхэр, зи ухуэкІэхэр зэмылІэужьыгъуэ дерсхэр ди мащІэхъуэм, - жеІэ Хьэщхъуэжьым. - Апхуэдэхэм деж дэтхэнэ сабийми и къару кьихьыр къеГъэлъагъуэ, ешырезыру лажьэу зегъаса. Зи купщІэкІи теплъэкІи зощхьэщыкІ нэгъуэщІ Іуэху зехьэкІэхэми дыхуэІэижьщ ди школым и егъэджакІуэхэр. НэхъыфІхэм я лэжьакІэфІыр адрейхэм я гъуэзэу, дыхуэщІокъу щІэблэм щІэныгъэ куурэ гъэсэныгъэфІрэ зэредгъэгъуэтыным.

Раисэ зэрыжиІэмкІэ, уроким щебгъэджаг къызыхуэтыншэу къыбжезыІэжыф еджакІуэ фІэкІа уимыІэмэ, уи лэжьыгъэр псыхэкІуадэу аращ - дерсым щызэхихэм ныбжьыщІэр гупсысэщІэхэм хуашэу, къэхутэныгъэхэм игури и псэри хуагъэуэу щытын хуейщ.

НыбжьыщІэ куэдым апхуэдэ унэтІакІуэ, гъэзугъэльагъуэ яхуэхъуэ егъэджакІуэ Іэзэр ирогушхуэ икІи иропагэ гурэ псэкІэ зэлІалІэ, щІэныгъэ куэ зрит и гъэсэнхэм. Раисэ ирегъаджа ныбжьыщІэхэм ящыщ куэдым ныхахаащ биологием епха Іэщ1агъэ зрагъэгъуэтащ. Абыхэм я нэхъыбэм дохутыр Іэщ1агъэ зрагъэгъуэтащ. Москва, Санкт-Петербург, Тэн Іуфэ Іус Ростов, Ярославль, Краснодар, Ставрополь, Владикавказ, Налшык къалэхэм дэт еджапІэ нэхъыщхьэхэм я медицинэ факультетхэм екъулІэныгъэ щаІэу ноби щоджэ Хьэщхъуэжьым и гъэсэнхэм ящыщ куэд. ЕгъэджакІуэм и джекІэ абыхэм я хьыбарыфІхэр лъэр щІэзыгъэкІ, Іуэху зехьэкІэщІэ мардэхэм хуэзышІэ къару лъащщ.

ЩІэныгъэ куэдым лъабжьэ яхуэхъу биологиер щІэблэм егъэджэныкІэ зыІэригъэхьа екъулІэныгъэхэмрэ бгъэдэлъ зэфІэкІ лъагэхэмрэ щыхьэт текъуэ Іуэхугъуэхэм ящыщ Хьэщхъуэжьым и гъэсэнхэм ящыщ куэд. ЕгъэджакІуэм и джекІэ абыхэм я хьыбарыфІхэр лъэр щІэзыгъэкІ, Іуэху зехьэкІэщІэ мардэхэм хуэзышІэ къару лъащщ.

- Еджэныгъэ-гъэсэныгъэ Іэнатіэм нобэ зыужьыныгъэ ин игуэтащ. ГъащІэм щІэ хуэщ къыхохьэ, дыкъэзыухъуреихь дунейм махуэ къэс зэхъуэжІыныгъэ егъуэт. А псоми сабийм и акъылыр лъэщІыхьхэн, иджырей гъащІэм хэзэгъэкІн папщІэ, техникэм и Іэмалхэмрэ технологие пэрытхэмрэ егъэджакІуэхэм ешащІауэ дерсхэм къыщыдогъэсэбэп.

Апхуэдэ щытыкІэм емылъытауэ жьыджэру, гъэ еджагъэущІэм хуэпІащІэу Іуэхущ1апІэхэм йокІуэлІэж щІыху минхэр. Къэбэрдей-Балъкъэрым мы зэманым щолажьэ курыт щІэныгъэ щІэблэм щрагъэгъуэт Іуэхущ1апІэ 266-рэ. Абыхэм екІуалІэ ныбжьыщІэ мини 115-м щІигъум ядолажьэ Іэщ1агъэлІ мин 12-м нэс. Абыхэм ящыщу мини 7,5-м щІигъур егъэджакІуэщ. Апхуэдэ бжыгъэшхуэхэм къарыкІращи, ди щІыналъэм зы унагъуи ису къыщІэкІынкъым егъэджэныгъэ Іэнатіэм и Іуэхущ1апІэхэм зи гъащІэр емыпха: е я щхьэкІэ, е я бынкІэ, я къэрылъхуэ-пхъурылъхуэкІэ, н.кь. Апхуэдэу щыхъукІэ, ди гуапэу псоми дыныбжьхуэхъу фокІадэм и 1-мкІи, пщэдей ди щІыналъэм щагъэльапІэну нэгъуэщІ махуэшхуэхэмкІи: КъБР-м и къэралыгъуэм, Конституцэм, республикэм и къалащхьэ Налшык я махуэхэмкІэ. Фи гур фымыгъэкІуэду, нэхъыщхьэращи, фи узынщагъэр фхъумэу, лъэхъэнэщІэм хуиІэ мурадхэмрэ хьуэпсапІэхэмрэ къывэхъулІэу илъэсыр ефхъэкІыну. 2021 - 2022 гъэ еджэгъуэщІэм къыфхуэзыуэх япэ уэзджынэм и зу макъри угурлы фхурыреХъу егъэджакІуэхэми, еджакІуэ цыкІуэхэми, абыхэм я адэ-анэхэми.

ЖЫЛАСЭ Маритэ,
«Адыгэ псалъэ» газетым егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и къудамэм и унафэщІ.

И гуи и пси етауэ

1981 гъэр и гъащІэм хэта нэхъ гукъинэж илъэсхэм ящыщщ Къанщыкъуей Риммэ и джекІэ. Ди республикэм къэралыгъуэ зэригъуэтрэ илъэс 60 щрикъу а гъэм Риммэ Къэбэрдей-Балъкъэрым щыяпэу къыфІащауэ щытащ «СССР-м и цІыхубэ егъэджакІуэ» цІэ лъапІэр. Бгъэдэлъ щІэныгъэ куур, хьэл-щэн екІур, и псэ хуабагъэр къытщІэхъуэ щІэблэм тыхь яхуэзыщІу егъэджэныгъэ-гъэсэныгъэ лэжьыгъэ купщІафІэ къезыхьэлІа адыгэ ЗэлпхъугъэмкІэ щІэныгъэ-гъэсэныгъэ лэжьыгъэ-гъэсэныгъэфІрэ зэредгъэгъуэтыным.

Раисэ зэрыжиІэмкІэ, уроким щебгъэджаг къызыхуэтыншэу къыбжезыІэжыф еджакІуэ фІэкІа уимыІэмэ, уи лэжьыгъэр псыхэкІуадэу аращ - дерсым щызэхихэм ныбжьыщІэр гупсысэщІэхэм хуашэу, къэхутэныгъэхэм игури и псэри хуагъэуэу щытын хуейщ.

НыбжьыщІэ куэдым апхуэдэ унэтІакІуэ, гъэзугъэльагъуэ яхуэхъуэ егъэджакІуэ Іэзэр ирогушхуэ икІи иропагэ гурэ псэкІэ зэлІалІэ, щІэныгъэ куэ зрит и гъэсэнхэм. Раисэ ирегъаджа ныбжьыщІэхэм ящыщ куэдым ныхахаащ биологием епха Іэщ1агъэ зрагъэгъуэтащ. Абыхэм я нэхъыбэм дохутыр Іэщ1агъэ зрагъэгъуэтащ. Москва, Санкт-Петербург, Тэн Іуфэ Іус Ростов, Ярославль, Краснодар, Ставрополь, Владикавказ, Налшык къалэхэм дэт еджапІэ нэхъыщхьэхэм я медицинэ факультетхэм екъулІэныгъэ щаІэу ноби щоджэ Хьэщхъуэжьым и гъэсэнхэм ящыщ куэд. ЕгъэджакІуэм и джекІэ абыхэм я хьыбарыфІхэр лъэр щІэзыгъэкІ, Іуэху зехьэкІэщІэ мардэхэм хуэзышІэ къару лъащщ.

ЩІэныгъэ куэдым лъабжьэ яхуэхъу биологиер щІэблэм егъэджэныкІэ зыІэригъэхьа екъулІэныгъэхэмрэ бгъэдэлъ зэфІэкІ лъагэхэмрэ щыхьэт текъуэ Іуэхугъуэхэм ящыщ Хьэщхъуэжьым и гъэсэнхэм ящыщ куэд. ЕгъэджакІуэм и джекІэ абыхэм я хьыбарыфІхэр лъэр щІэзыгъэкІ, Іуэху зехьэкІэщІэ мардэхэм хуэзышІэ къару лъащщ.

- Еджэныгъэ-гъэсэныгъэ Іэнатіэм нобэ зыужьыныгъэ ин игуэтащ. ГъащІэм щІэ хуэщ къыхохьэ, дыкъэзыухъуреихь дунейм махуэ къэс зэхъуэжІыныгъэ егъуэт. А псоми сабийм и акъылыр лъэщІыхьхэн, иджырей гъащІэм хэзэгъэкІн папщІэ, техникэм и Іэмалхэмрэ технологие пэрытхэмрэ егъэджакІуэхэм ешащІауэ дерсхэм къыщыдогъэсэбэп. Проект іэжьыгъэхэр, зи ухуэкІэхэр зэмылІэужьыгъуэ дерсхэр ди мащІэхъуэм, - жеІэ Хьэщхъуэжьым. - Апхуэдэхэм деж дэтхэнэ сабийми и къару кьихьыр къеГъэлъагъуэ, ешырезыру лажьэу зегъаса. Зи купщІэкІи теплъэкІи зощхьэщыкІ нэгъуэщІ Іуэху зехьэкІэхэми дыхуэІэижьщ ди школым и егъэджакІуэхэр. НэхъыфІхэм я лэжьакІэфІыр адрейхэм я гъуэзэу, дыхуэщІокъу щІэблэм щІэныгъэ куурэ гъэсэныгъэфІрэ зэредгъэгъуэтыным.

Раисэ зэрыжиІэмкІэ, уроким щебгъэджаг къызыхуэтыншэу къыбжезыІэжыф еджакІуэ фІэкІа уимыІэмэ, уи лэжьыгъэр псыхэкІуадэу аращ - дерсым щызэхихэм ныбжьыщІэр гупсысэщІэхэм хуашэу, къэхутэныгъэхэм игури и псэри хуагъэуэу щытын хуейщ.

НыбжьыщІэ куэдым апхуэдэ унэтІакІуэ, гъэзугъэльагъуэ яхуэхъуэ егъэджакІуэ Іэзэр ирогушхуэ икІи иропагэ гурэ псэкІэ зэлІалІэ, щІэныгъэ куэ зрит и гъэсэнхэм. Раисэ ирегъаджа ныбжьыщІэхэм ящыщ куэдым ныхахаащ биологием епха Іэщ1агъэ зрагъэгъуэтащ. Абыхэм я нэхъыбэм дохутыр Іэщ1агъэ зрагъэгъуэтащ. Москва, Санкт-Петербург, Тэн Іуфэ Іус Ростов, Ярославль, Краснодар, Ставрополь, Владикавказ, Налшык къалэхэм дэт еджапІэ нэхъыщхьэхэм я медицинэ факультетхэм екъулІэныгъэ щаІэу ноби щоджэ Хьэщхъуэжьым и гъэсэнхэм ящыщ куэд. ЕгъэджакІуэм и джекІэ абыхэм я хьыбарыфІхэр лъэр щІэзыгъэкІ, Іуэху зехьэкІэщІэ мардэхэм хуэзышІэ къару лъащщ.

ЩІэныгъэ куэдым лъабжьэ яхуэхъу биологиер щІэблэм егъэджэныкІэ зыІэригъэхьа екъулІэныгъэхэмрэ бгъэдэлъ зэфІэкІ лъагэхэмрэ щыхьэт текъуэ Іуэхугъуэхэм ящыщ Хьэщхъуэжьым и гъэсэнхэм ящыщ куэд. ЕгъэджакІуэм и джекІэ абыхэм я хьыбарыфІхэр лъэр щІэзыгъэкІ, Іуэху зехьэкІэщІэ мардэхэм хуэзышІэ къару лъащщ.

- Еджэныгъэ-гъэсэныгъэ Іэнатіэм нобэ зыужьыныгъэ ин игуэтащ. ГъащІэм щІэ хуэщ къыхохьэ, дыкъэзыухъуреихь дунейм махуэ къэс зэхъуэжІыныгъэ егъуэт. А псоми сабийм и акъылыр лъэщІыхьхэн, иджырей гъащІэм хэзэгъэкІн папщІэ, техникэм и Іэмалхэмрэ технологие пэрытхэмрэ егъэджакІуэхэм ешащІауэ дерсхэм къыщыдогъэсэбэп.

Апхуэдэ щытыкІэм емылъытауэ жьыджэру, гъэ еджагъэущІэм хуэпІащІэу Іуэхущ1апІэхэм йокІуэлІэж щІыху минхэр. Къэбэрдей-Балъкъэрым мы зэманым щолажьэ курыт щІэныгъэ щІэблэм щрагъэгъуэт Іуэхущ1апІэ 266-рэ. Абыхэм екІуалІэ ныбжьыщІэ мини 115-м щІигъум ядолажьэ Іэщ1агъэлІ мин 12-м нэс. Абыхэм ящыщу мини 7,5-м щІигъур егъэджакІуэщ. Апхуэдэ бжыгъэшхуэхэм къарыкІращи, ди щІыналъэм зы унагъуи ису къыщІэкІынкъым егъэджэныгъэ Іэнатіэм и Іуэхущ1апІэхэм зи гъащІэр емыпха: е я щхьэкІэ, е я бынкІэ, я къэрылъхуэ-пхъурылъхуэкІэ, н.кь. Апхуэдэу щыхъукІэ, ди гуапэу псоми дыныбжьхуэхъу фокІадэм и 1-мкІи, пщэдей ди щІыналъэм щагъэльапІэну нэгъуэщІ махуэшхуэхэмкІи: КъБР-м и къэралыгъуэм, Конституцэм, республикэм и къалащхьэ Налшык я махуэхэмкІэ. Фи гур фымыгъэкІуэду, нэхъыщхьэращи, фи узынщагъэр фхъумэу, лъэхъэнэщІэм хуиІэ мурадхэмрэ хьуэпсапІэхэмрэ къывэхъулІэу илъэсыр ефхъэкІыну. 2021 - 2022 гъэ еджэгъуэщІэм къыфхуэзыуэх япэ уэзджынэм и зу макъри угурлы фхурыреХъу егъэджакІуэхэми, еджакІуэ цыкІуэхэми, абыхэм я адэ-анэхэми.

ЖЫЛАСЭ Маритэ,
«Адыгэ псалъэ» газетым егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и къудамэм и унафэщІ.

Къэралыгъуэр зэрагъэбыдэ Іэмал нэхъыщхьэ

Жэуаплныгъэ ин зыпылъ егъэджэныгъэ-гъэсэныгъэ Іэнатіэм илъэс 50 хъуауэ хьэлэлу пэрытщ 1994 гъэм «КъБР-м и цІыхубэ егъэджакІуэ» цІэ лъапІэр зыхуагъэфэща Дыщэкі (Тыпэщ) Марие Сухьэмэдин и пхъур. Адыгэ бзылъхугъэ щыпкъэр ящыщщ зи хэкужрэ лъэпкъыжрэ и къару емыблэжу хуэлажьэхэм, зи дуней тетыкІэри Іуэху зехьэкІэри куэдым я дежкІэ щапхъэ хъуэхэм. Зи псалъэмрэ Іуэху еплъыкІэмрэ жылагъуэм пщІэ щаІэ Дыщэкіым хуэдэ егъэджакІуэ щыпкъэхэм, хэкужрэ лъэпкъыжрэ зэрагъэсэр, пэжыгъэм, захуагъэм, цІыхугъэм зэрыщІалІыкІыр.

- ХЬУПЩІЭХЪУЭ щІэблэм анэдэлъхубзэр егъэджэныныр мыхьэнэшхуэ зиІэ Іуэхугъуэщ икІи щІыхь зыпылъ хьэлэнщ, сыту жыпІэмэ Іэпкъ тхыдэр, хабзэхэр, нэщэнэхэр, гупсысэкІэмрэ псэукІэмрэ кьозыгъащІэу щыІэр а зыращ – бзэращ а псоми я хьумакІуэр, - жеІэ Марие. - Илъэси 100 ипэкІэ къэралыгъуэ зыгъуэтауэ хуиту псэу, я хэкум и ехьэлІэныгъэм хуэлажьэ ди цІыхубэм нобэ зыри зэран кьытхуэхъуркъым анэбзэр зетхьэжьын, абы адэкІи зедгъэужьын, егъэдэпкІэкІуэн папщІэ.

КьиэзрыслъытэмкІэ, ар къэралыгъуэр зэрагъэбыдэ Іэмал нэхъыщхьэхэм ящыщщ.

ДыщэкІым и Іуэху зехьэкІэ екІуэм и лъабжьэр анэдэл

Екъулі Іэныгъэхэр яІэу

Урысыем и Суд приставхэм я федеральнэ къулыкъум и управленэу КъБР-м щыІэм и унафэщі - КъБР-м и суд пристав нэхъыщхьэ, къэрал кІэуцІ къулыкъум и полковник Бауаев Ахъмэт иритэкІыэкІа пресс-конференцым щытепсэлъыхьащ 2021 гъэм и ящэ мазиХым я лэжьыгъэм кърикІуахэм.

ЗЭПЭЖЬЫПХЬЭХЭР дафтэр 836256-рэ хъурт, дэтхэнэ суд приставми ику ИТ 6016-рэ кхъыпсыу. ЩІыхэу зытелъхэр хабзэм тету щІыхьи 180-рэ уголовнэ жэуапым ирашэлІащ - 2662-рэ административнэм. Урысыем Федерацэм икІыну хуит ямыщІхэр 50752-рэ, рулым дэтІысхьэныр зыпрыбыдхэр 1110-рэ мэхъу, щІыхьэ зытелъ 1463-м я мылъкур къатхъэкъащ.

Нэхъ мащІэ хъуащ дызэлэжьэпхъэ уголовнэ дафтэрхэр (259079-рэ), абы къыдэкІуэу и кІэм нагъэсащ е зафІагъэкІащ 320497-рэ. Псори зэхэту едгъэпшынащ сом мелард 1,7-рэ, бюджет зэмылІэужьыгъуэхэм щІэсу зэхэту сом мелуан 731-м щІигъу хуедгъэхьащ,- жиІащ Бауаев Ахъмэт.

Адэкі къыхигъэщащ зыми емыупщІу щхьэзыфІэфІу ящІа ухуэныгъэхэр ихьжыным, абыкІэ хуитыныгъэ ямыІэу хэщІапІэхэр зыІыгъэр а унэхэм къыщІэгъэІэпэхькІыным ехьэлІа лэжьыгъэр зэрырагъэжьыкІыр. ИджыкІэ апхуэдэ Іуэхуи 167-рэ зэфІагъэкІащ.

Гъэзгум зэрыщІэкІуэ хабзэхэр къызэпызыудхэм ехьэлІауэ къащта унафэхэр гъэзэщІа зэрыхъур къапщІэн мурадкІэ КъБР-м щыІэ МВД-мрэ «Республикэ шыналъэнШэ» къэрал Іуэхущ1апІэмрэ ящІыгъуу Налшык къалэ къыдыхьэпІэхэм рейдхэр щрагъэкІуэкІ. Абы кърикІуэу ГИБДД-м и Іэнатіэхэм я унафэкІэ бюджетым кІуащ сом мелуан 83-рэ.

Хуит ямыщІ хьэпшып 3443-рэ судхэм щІахьэну къэхутащ, административнэ хабзэр 561-рэ къызэпудауэ къыщІагъэщри ятхащ.

- Управленэм а лэжьыгъэр ирегъэкІуэкІ коллектор Іуэхущіапіэхэм я лІыкІуэхэр хабзэншагъэкІэ къатегупІэным щІыхуэхэр щІыхьумэным ехьэлІауэ. ЦІыхуи 10-м зыкъытхуагъэзат апхуэдэ Іуэхуки, ахъэпшъэри судым едгъэхьащ микрофинансэ компанием administративнэ хабзэр къызэрызэпиудам теухуа протоколыр, - жиІащ Бауаев Ахъмэт.

Управленэм хабзэм тету къыгъэсэбэп Іэмалхэм къызэрагъэпэщ щІыхуэр егъэпшынныр, налогыр, къуэдыхэр, бэрэжэду къащтэм зэхэту сом мелуан 731-м щІигъу хуедгъэхьащ, - жиІащ Бауаев Ахъмэт.

КъБР-м и суд пристав нэхъыщхьэм къызэрыхигъэщащи, Іуэхущіапіэм и гупым и мурадщ къэрал властым и органэхэм ящІыгъуу лэжьэну, суд актхэм, нэгъуэщІ органэхэмрэ къулыкъущІэхэмрэ я актэм ехьэлІауэ апхуэдэ Іуэхуи 167-рэ зэфІагъэкІащ.

Гъэзгум зэрыщІэкІуэ хабзэхэр къызэпызыудхэм ехьэлІауэ къащта унафэхэр гъэзэщІа зэрыхъур къапщІэн мурадкІэ КъБР-м щыІэ МВД-мрэ «Республикэ шыналъэнШэ» къэрал Іуэхущіапіэмрэ ящІыгъуу Налшык къалэ къыдыхьэпІэхэм рейдхэр щрагъэкІуэкІ. Абы кърикІуэу ГИБДД-м и Іэнатіэхэм я унафэкІэ бюджетым кІуащ сом мелуан 83-рэ.

Хуит ямыщІ хьэпшып 3443-рэ судхэм щІахьэну къэхутащ, административнэ хабзэр 561-рэ къызэпудауэ къыщІагъэщри ятхащ.

- Управленэм а лэжьыгъэр ирегъэкІуэкІ коллектор Іуэхущіапіэхэм я лІыкІуэхэр хабзэншагъэкІэ къатегупІэным щІыхуэхэр щІыхьумэным ехьэлІауэ. ЦІыхуи 10-м зыкъытхуагъэзат апхуэдэ Іуэхуки, ахъэпшъэри судым едгъэхьащ микрофинансэ компанием administративнэ хабзэр къызэрызэпиудам теухуа протоколыр, - жиІащ Бауаев Ахъмэт.

Управленэм хабзэм тету къыгъэсэбэп Іэмалхэм къызэрагъэпэщ щІыхуэр егъэпшынныр, налогыр, къуэдыхэр, бэрэжэду къащтэм зэхэту сом мелуан 731-м щІигъу хуедгъэхьащ, - жиІащ Бауаев Ахъмэт.

КъБР-м и суд пристав нэхъыщхьэм къызэрыхигъэщащи, Іуэхущіапіэм и гупым и мурадщ къэрал властым и органэхэм ящІыгъуу лэжьэну, суд актхэм, нэгъуэщІ органэхэмрэ къулыкъущІэхэмрэ я актэм ехьэлІауэ апхуэдэ Іуэхуи 167-рэ зэфІагъэкІащ.

Гъэзгум зэрыщІэкІуэ хабзэхэр къызэпызыудхэм ехьэлІауэ къащта унафэхэр гъэзэщІа зэрыхъур къапщІэн мурадкІэ КъБР-м щыІэ МВД-мрэ «Республикэ шыналъэнШэ» къэрал Іуэху-

«Яблоко» урысей политикэ партым къыбгъдэкІыу зыкъэзыгъэлъэгъуа Атамановэ Иринэ

1991 гъэм КъБКъУ-м и медицинэ факультетыр къиухащ, 2007 гъэ пщІондэ Республикэ клиникэ сымаджэщым щылажьащ. 2007 гъэм къыщыщІэдзауэ 2018 гъэ пщІондэ Къалэ клиникэ сымаджэщ №91-м щыІащ. 2018 гъэм мэкъуэгъуэм и 14-м щегъэжьауэ 2019 гъэм дыгъэгъазэм и 23 пщІондэ Атамановэ Иринэ Май районым и сымаджэщ нэхъыщхьэм и дохутыр нэхъыщхьэм и къалэнхэр игъэзэщІащ. 2013 гъэм «Узыншагъэр хьумэным ехьэлІа менеджмент» Іэщіагъэр щызригъэгъуэтащ Санкт-Петербург дэт къэрал университетым. Мы зэманым ар «Республикэ сабий клиникэ сымаджэщ» Іуэхущіапіэм и кабинетым и унафэщІ.

- Дунейпсо политикэм къыщІекІуэкІ зэхъуэкІныгъэшхуэхэм ящыщу сэ сызителъхьэр щхьэхуитыныгъэмрэ цІыхуэхэр зэхуэдэу, дэІэпыкъуныгъэ ягъуэту гъэпсэунымрэщ. Республикэм сыщоІсэури, абы и гугъуехьэхэм сфІыуэ сыщыгъуэзэщ. Заводкэр зэрыщымІэжьыр, медицинэр егъэфІэкІуэн зэрыкъуэр, улахуэмрэ стипендиехэмрэ зэрымащІэ дыдэр, бюджет ахъшэр тэмэму зэрытемыгуэшар - мы псом цІыхубзым я пщІэр ирегъэхуэх.

Сэ сыхуейщ къэрал лъэрызехьэ дыхъуну: къэкІуэнум щхьэкІэ политикэм жэуап яхьу, цІыхуи и гуащІэм зыщІэпщІэ хуащІу, щІэныгъэм, егъэджэныгъэм, медицинэм зыужьыныгъэ ягъэту. А Іуэхугъуэхэм хухах мылъкур нэхъыбэ щІын хуейщ.

Политикэ, экономикэ зэхъуэкІныгъэхэр щекІуэкІкІэ нэхъыбэм я Іуэху елпыкІэр къэльитауэ щытын хуейщ. Ди партым къыхуреджэ цІыхухэм зэхуэдэ Іэмал етыным, я хуитныгъэхэр хьумэным, пщІэ яІэным.

ДызыхуищІэкъун хуейр цІыхум и гъащІэр екІуэрэ-ещхьу ирихьэкІыныр. Абы и лъэныкъуэкІэ «Яблоко» партым къыхэлъхьэ зыужьыныгъэм теухуа хэкІыпІэхэр. ЦІыхуэхэр езэшащ шынэрэр. Ахэр зэхъуэкІныгъэфІэхэм хэуныкъуэщ, хуиту я Іуэху елпыкІэхэр къагъэльэгъуэфын гъащІэ. Къэралым щыгъэкІуэдын хуейщ Іулъхьэ зэрызэІэпахыр. Абы щыгъуэм цІыхуэхэр нэгъуэщІ щІыналъэхэм кІуэнутэкъым, ахъшэ нэхъыбэ къызэрахьын Іэмал лъыхьэу.

Нобэ цІыхуэхэм я пІэкІэ унафэ тращІыхь хэхьныгъэхэм хагъэтынуэхэм, текІуэныгъэ зратынуэхэм ехьэлІауэ.

Ди дежкІэ нэхъыщхьэр пэжым и телъхьэ, зыми и унафэ щІэмыт депутатхэр диІэнырщ. Іэ зэрыгІэтым хуэдэущ, адэкІэ ди гъащІэр зэрыхъунур.

Урысей Федерацэм и Федеральнэ Зэхуэсым и Къэрал Думэм и VIII зэхьыбэгъуэм и депутату хахыну зыкъэзыгъэльагъуэ, КПРФ-м и Къэбардей-Балъкъэр Республикэ къудамэм и яІэ секретарь Пащты Борис Бахъсэн щІыналъэм ихьэсу Къутырыжьэм Ищхьэрэ къуажэм 1957 гъэм мэлыжьхьыхьым и 8-м къыщыдалъхьауащ. 1979 гъэм - КъБКъУ-р инженер-механик, 2002 гъэм Москва дэт Индустриальнэ университетыр юрист Іэщіагъэкіэ иІэу къиухащ.

1979 - 1987 гъэхэм Октябрьскэ райкомым, Налшык къалэ комитетым, БЛКСМ-м и Къэбардей-Балъкъэр обкомым инструктору щылэжьащ. 1985 - 1997 гъэхэм «ЩІалэгъуалэ унэм» и унафэщІу, 1995 - 1997 гъэхэм Налшык къалэ щыпІэ самоуправлэнэм и депутату щытащ. 1997 - 2003, 2003 - 2007, 2013 - 2019 гъэхэм КъБР-м и Парламентым депутату щыІащ.

2007 гъэ лъандэрэ къэрал къулыкъу ирехьэкІ. А илъэсым щегъэжьауэ ар лэжьащ КъБР-м щІалэгъуалэ Іуэхуэмрэ жылагъуэ зэгъуэныгъэхэм ядэлэжьэныкІэ и къэрал комитетым и унафэщІу. 2009 - 2012 гъэхэм КъБР-м щІалэгъуалэ Іуэхуэмрэ жылагъуэ зэгъуэныгъэхэм ядэлэжьэныкІэ и министру лэжьащ. Иджыпсту КъБР-м и Парламентым и 6-нэ зэхьыбэгъуэм и депутатщ.

Пащты Борис къыхуагъэфэщащ ВЛКСМ-м и Къэбардей-Балъкъэр обкомым, ВЛКСМ-м и ЦК-м я щІыхь тхьылъэр, ВЛКСМ-м и ЦК-м «Комсомольскэм жыдкэру зэрыщІэлъэкъым папщІэ» дамыгъэр, «Урысейм и Парламент» дамыгъэр, КъБР-м, КъБР-м и Парламентым я ЩІыхь тхьылъэр къэрэтащ, Урысей Федерацэм и Федеральнэ Зэхуэсым Федерацэмкіэ и Советым и щІыхь тхьылъэр къыхуагъэфэщащ.

Кузьминов Олег («Родина» урысейпсо политикэ парт)

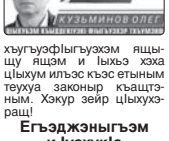

Сымаджэ хьэпІэхэмрэ ныкъуэдыкъуэхэмрэ зэщІэзэкъуэныкІэ «Гумащіагъэ-07» псапащІэ фондым и унафэщІу 2017 гъэ лъандэрэ сыщытщ, абы къыхэкІыу фІыуэ кхъызгуроІуэ цІыхум я гугъуехьэр зыхуэдэр, тхьэмыщкІагъэр къызыхэкІыр, жылагъуэр зыхуэныкъуэ дэІэпыкъуныгъэхэр.

УФ-м и Федеральнэ Зэхуэсым и Къэрал Думэм и депутату зыхеэгъэхьну зыкъыщІэзгъэльагъуэм и щхьэусыгуэу зегъэужьыныкІэ щыІэ Іэмалхэр Іэзэщіэн, жылагъуэхэр зэлуэзэпэщу Іъэпсэун хуейуэ къызэпыІытэри аращ.

Медицинэ

Медицинэм и Іуэхутхьэбзэхэр къэрэлыи и дэтхэнэ жылагъуэми нэгъэсыпхъэщ. Мы зэманым гу зылъыттэращи, «фонд» зэмылІэужьыгъуэхэмрэ а зэхуэдэу щыт щІыпсэ щхьэпытщ: «Сыт мыпхуэдизщІыпсэм хуитуэфІыгъэ зыбгъэдэлъ ди къэралым щыпсэуэм и процент 90-р щІыхуэмыщІар?». Сэ тезгъэчыныбхьынущ Урысейм къащалъхуа дэтхэнэми ди зэхуэдэу щыт щІыпсэм хуэгъуэфІыгъуэхэм ящІыщу ящэм и Іыхьэ хэха цІыхум илъэс къэс етыным теухуа законыр къащтэ-ращ!

Егъэджэныгъэм и Іуэхукіэ

Школэхэм, сабий гъэсапІэхэм зы Іуэхутхьэбзэ щхьэкІи адэ-анэхэм ахъшэ щІыхэхадзэ къэхуэн хуейкъым. Ар зи пщэрыпІэыр ешы къэралырщ. Урысейм и школ псоми зэрыщІеджэ тхьылъэр зэхуэдэу щытын хуейщ. Урысейм щеджэ дэтхэнэ студентми Іэмал иІэн хуейщ, еджапІэм зэрыщІэтІысхьэу, илъэс 15-20-м тещІыхьауэ процент зытемылъ кредит кІэщІтэну.

«Урысей зэкъуэт»

Къэбардей-Балъкъэрым и цІыхуэху пщІэ зыхуэтщІхэ!

«Урысей зэкъуэт» политикэ партым и кандидатхэр Урысей Федерацэм и Федеральнэ Зэхуэсым и Къэрал Думэм и VIII зэхьыбэгъуэм депутату щыхахынухэм якІэтащ.

Хэхьныгъэхэр ди къэралым дежкІэ мыхьэнэшхуэ зиІэ Іуэхущ, ипэкІэ Къэрал Думэм щылэжьахэм я Іуэхущіафэхэр щыщащІэ лъэхъэнэщ, политикэ экзаменкІэ уеджэ хъуну. Абы «Урысей зэкъуэтыр» сыткІи хухэзыгъэщ.

Ильэситфэм къриубыдэу ди партым закон куэд къищтащ экономикэм и зыужьныгъэм хуэунэтІащ. КъищынэмыщІауэ, урысей хъэрычэтыщІэхэр дэІыгъыныжькІэ куэд зэфІихащ, абыхэм я налогыр игъэмэщІащ. Зи щхьэ хуэлэжьэжхэр законкІэ диІыгъащ. Гулъытэ ин хуищІащ цІыхухэм псэукІэ и лъэныкъуэкІэ ядэлэжьэныным. Абы ипкъ иткІэ, 2026 гъэ пщІондэ анэм и мылъкур ятыну яубэхыущ, ныкъуэдыкъуэхэм ахъшэ зэрырат жыпхъэр гъэнсынщІащ.

Зи ныбжьыр илъэсибл иримыкъуа сабий зиІэ адэ-анэхэр сымаджэу дэсыху я улахуэм кІэрымыкъуІауэ ящат, щытыкІэ гугъу ит гугъуэм щыщ бзыльхъугъэ уэндэгъум мазэ къэс ахъшэ хухах. Сабийм и ныбжьыр илъэсэрэ ныкъуэрэ хъуну адэ-анэ мылажьэм хуэутІыпщ ахъшэм хэхъуащ, декрет щысу лэжьапІэнэм хуэхэм ират пособии нэхъыбэ ящІащ.

ХабзэкІэ щІадзэбыдэжкІи, курыт еджапІэхэм я пщІондзэ классхэм кІуэ цІыкІуэхэр ягъашхэу зэтедгублащ, зэдэпІхуэзэшыпхъуэр зи сабий гъэсапІэ, курыт еджапІэ къащтэу зэтедгуащ.

Иджыкіэ программэ хэхам тету школхэм автобус нэхъыбэ яхуэхъыным иужь итщ партыр. 2016 гъэ лъандэрэ Урысейм и хэгъэгухэм псоми зэхуэту автобус мини 9 ягъэкІуащ, курыт еджапІэхэм щхьэкІэ. Къуажэхэм егъэджакІуэу щылэжьэну кІуэхэм сом мелуан етыныр Президентым и жэрдэмкІэ къыщыхьэщхьащ, ди партри арэзы техъуэуэ щытащ абы. Апхуэдэ дыдэу кхъахэ хуэ унэхэм цІыхуэхэр къыщІэгъэІэпэхъуныным теухуа Іуэхуми ди гуащІэ хэттыжащ. БлэкІа илъэсихьм къриубыдэу къэрал щІыбым щекІуэкІа гугъуехьэхэм, санкцІэхэм, пандемием щхьэкІэ къэмынэу Партэ Программэр гъэзэщІа хъуащ.

Адрей политикэ партхэм хуэдэу, дыдейм хэтхэр «самоизоляцІэ» жаІэу дэсакъым, атІэ я кІары псори цІыхуэхэм ядэІэпыкъуным хуаунэтІащ. Хэгъэгу псоми волонтёр центрхэр къыщыщІэзыІутащ. Сом мелуан 500-м щІигъу тедгъэкІуэдащ дохутыр щыгъынхэр, медицинэ нэкІуІупхъэхэр, дохутырхэм папщІэ ерыскъы, сымаджэщхэм щхьэкІэ реанимобилхэр кІэщхуэным. Партым зэрыкъэтым щхьэкІэ взносхэр тІэу зыхуэтхьэсащ хуэныкъуэхэм защІэдгъэкъуэн папщІэ.

Пандемиер къызэнэкІыным, ди цІыхуэхэм ядэІэпыкъуным теухуа хабзэ зыбжанэ къыщащ партым а лъэхъэнэ гугъуэм, къыщынэмыщІауэ, цІыхуэхэр я Іэнатіэм пэщІэу зэрызэрахьэ Іэмалыр зэтриухуащ. ЦІыхуэхэм лэжьапІэ Іэнатіэ етыным теухуа законым илъэс 30 лъандэрэ зыри еІуэтэжьын, лэжьапІэм щІэмысу я къаланыр ягъэзащІэ зэрызэпыным теухуа гъэрэ хэттэкъым. Иджы Лэжьыгъэ кодексым хэтщ Іуэхущіапіэм щІэмысу я пщІэ къыдэхуэжэр зэфІэзыгъэкІэхэми абы къыкІэуІэкІэхэм я Іуэхуитныгъэр зэрызэхуэздэр. Цыхуэр унэм щигъэлажьэну хуитщ унафэщІыр, ауэ абы щхьэкІэ зыхуеину Іэмэпсымэ псомкІи къызэригъэпэщын хуейщ.

«Урысей зэкъуэтым» еым и программэ иІэжу хэхьэ хэхьныгъэхэм, абы и лъабжьэр щІыхуэхэр зэкъуэтэгъуэхэмрэ я чэнджащэмрэщ. Илъэс 20 хъуауэ «Урысей зэкъуэтыр» УФ-м и Президент Путин Владимир и Іуэху мэлажьэ хэрарыр - нэхъ лъэщ, щІыхуэхэм я псэукІэр нэхъыбэ ящІын щхьэкІэ.

МащІэкъым тхъэрэфэкІар. КъэкІуэнымэ дыхуэхьэзырщ. Ауэ а гъэгуанэр дэ къытхъуэт щІыхь мелуан бжыгъэхэр ди мыгъэсу тхуэзкІунутэкъым. Дятэкі дыдэрэсэуащ зыужьныгъэм и гъуэгум дызэрырикІуэфынур. Урысей лъэщыщмрэ псэукІэ тыншмрэ дрителъхьэщ!

«Партия Роста»-м пенсэ Іуэхум халъхьа зэхъуэкІныгъэхэм хэплъэжын хуейуэ къелъытэ

Пенсэ Іуэхум халъхьа зэхъуэкІныгъэхэм ущеІэ пенсэ ухуэкІэр зэпІэзэрыт, щыщІэныгъэншэ ящІауэ къыпхуэльытэнукъым. Къэралым цІыхур пенсэ щыкІуэ ныбжьыр зэрыхигъэхьуам къыхуихьар жылагъуэр зыхьжагъуэ зэрищІарщ, иджыкІэ властым хуащІ Іулыджьр зэригъэкІуэдарщ, Пенсэ Фондым и мылъкур пІалъэ кІэщІкІэ фІэкІа зэримыкъуэмфынущ.

Иджыри илъэси 5-кІэ ар апхуэдэу къэбгъанэмэ, пенсэ ухуэкІэр зэрелкІэнуэм шэч хэлъкъым. А Іуэхум фІы и лъэныкъуэкІэ зихуэзжьаи папщІэ щІапхъэхэр мыращ:

1. Пенсэр баллхэмкІэ къэбжьыныр щыгъэтащ, цІыхур зэрылажьа илъэс бжыгъэмрэ улахуэмрэ тещІыхьауэ гъэувын. Мыр нэхъапэмки къагъэсэбэпу щытащ, цІыхухэм я дежкІи нэхъ тынШт.

2. 1967 гъэм къалъхуахэм папщІэ къэралым щхьэхуэу «Нэхъжьыхэм папщІэ фонд» къызэригъэпэщащ хуейщ. Ар езы цІыхухэм къалэжьым къыхэкІ ахъшэм щыщу щытынущ.

3. Пенсэ фондым хущыщІэ мылъкур гъэмэщІэн. Абы папщІэ фондым ахъшэр зытригъэкІуадэр къэпщытапхъэщ. Псалъэм папщІэ, ди зэманым Іуэхутхьэбзэ куэд электроннэ Іэмалкіэ зэрызэфІахьым къыхэкІыу, апхуэдиз Іуэхущіапіэ имыІэми хъунущ. Пенсэ фондым и унэхэр щыналъэ мылъку пщІыхь хъунущ, пенсэ кІуахэр нэгъэущ Іщапхъэхэм щыхьагъаджэ къэщапІэу къызэІупхыжмэ, сэбэпынагъ къыпІэкІыэнущ.

4. ЦІыхуэхэм пенсэм епха я хуитныгъэхэр езыхэм къыхахьажьну хуит щІын. Ар зэпытауэ щытынур е я ныбжьыр (цІыхуэхъэри цІыхубзхэри илъэс 55-рэ нэхъ мынэхъ щІалэу) е зэрылажьа илъэс бжыгъэрщ (илъэс 35-рэ нэхъ мынэхъ мащІэ). Илъэс 35-кІэ улэжьамэ, илъэс 55-м пенсэ ухуэ хъунущ, пенсэ ахъшэу мащІэ фІэкІа кхуымыкъу. Илъэс 70 ухуэхуэкІэ улажьэрэ - куатыну ахъшэр нэхъыбэу пенсэ ухуэнущ.

5. ЦІыхуэм и пенсэ стажыр къищІэжу хуитныгъэ етын. Апхуэдэ Іэмал цІыхуэм яІэкъым иджыпсту. Пенсэ кІуэгъуэр къэса нэужь, яхуримыкъу илъэс бжыгъэр къащІэжу хуит щІын хуейщ.

6. Лажьэхэм я улахуэм хагъэкІыу ахъшэр хуэзхуэхьсэныр цІыхуэхуэм зэрыхуейуэ къыхихыу зэтеуухуэн хуейщ. ЦІыхуэм я Іэмалым тепІыкІ зэрыхуэфащэ зэйуэ щытын хуейр, армыхъэмэ къэралрэ къым. Абы ипкъ иткІэ, дэтхэнэми езым и ахъшэм унафэ трищІыкІыжрыпщ, хуеймэ и щІэблэм иритыфынущ.

ІшхьэкІэ зи гугъу щытщІахэм иджыкІэ пенсэ Іуэхуэкіэм я зригъэхьуэжьынуэ Урысейм и цІыхуэхэр я пщэдеймэ фІыкІэ щыгугъыну псэуфынущ.

«Урысей Федерацэм и Федеральнэ Зэхуэсым и Къэрал Думэм и депутатхэр хэхьным теухуауэ» 20-нэ Федеральнэ законым и 66-нэ статьям и 1-нэ Іыхьэм ипкъ иткІэ тхьыгъэхэр пщІэншэу тыдодзэ.

Мэзхэм хуэблэгырыгъыкъым

УФ-м и «Рослесхоз» Іуэхущіапіэм мэзхэм ящІыхьу мафІэсым кІэлъыплъ и хьыбарегъащІэ Іэнатіэм дызэрыщІигъэгъуэзамкІэ, спутникэм къагъэльэгъуащ Къэбэрдей-Балъкъэрым мафІэс щыщІыхьэ щынагъуэ здэщыІэ мэзыльэ щыпІэу 27- рэ зэрыщІэр.

АПХУЭДЭ кІэльыплъыныгъэхэм я фІыгъэкІэ мафІэсым пщІэт Іэнатіэхэм я лэжьакІуэхэр а щІыпІэхэм носри, шынагъуэр къамыгъэхьун яхуэзгъэкІ. Иужьрей ильэситхум ди республикэм и мэзхэм мафІэсу 15 къыщыхуащ. Апхуэдэ щІыпІэхэм хиубыдащ Бахъсэн, Щэджэм щынальэхэр, Налшык къалэр.

2019 гъэм Бахъсэн щынальэм къыщыхуэ мафІэс нэхъ ин дыдэм и зэранкІэ ди мэзхэм хэщІыныгъэу гектари 171-рэ ягъэтащ. ІэщіагъэлІхэм зэрыжІалагъэхьун яхуэзфІок

Іэнатіэ куэдым хуэІэижь

Шыщхьэуіум и 30-м и ныбжьыр илъэс 80 ирикъуащ. Къэбэрдей-Балъкъэрым и къэрал, спорт Іэнатіэхэм хэлъхьэныгъэ ин хуэзыщіа, Налшык къалэм и Іэтащхьэу, КъБР-м и Президентым и чэнджэщэгъуу илъэс куэдкІэ псэхьэлІэжьа, футболымкІэ ди «Спартак» командэр хъыщыззрагъэпэщам ялэ дыдэу хьыхьаxэм ящыщ зы, абы и капитану щыта, СССР-м спортымкІэ и мастер пщІэшхуэ зыхуэфащэ Сыжажэ Валерэ.

СЫЖАЖЭ Валерэ 1941 гъэм шыщхьэуІум и 30-м Плановскэ къуажэм къыщалъхуащ. Абы и адэ Хьусен 1939 гъэм советыдэзм и гъунапкъэхъуамэхэм къулыкъу щищІэну ираддж. 1940 гъэм СССР-м и ГБ-м и НК-м и Школ нэхъыщхьэм щІагъэтІысхьащ. Сталин Иосиф и бжэм дежь хъумакІуэу щытащ. 1941 гъэм щэкІуэгъуэм и 7-м Мэзкуу и УТ Плъыжьым щекІуэкІа парадым хэтри къалащхьэм и зыхъумэжныгъэр къыззэзыгъэпэщыным папщІэ эзхагъэува къалэн пыухыкІа зиІэ мотострелковэ бригадэу (ОМСБОН) къэралуанафэщІым еэым и унафэм щІигъэувам хэту Волоколам шоссем и лъэныкъъэмкІэ иунэтІащ. Мэзкуу и Іэшэлъашахэм щекІуэкІа ззэауэр щигъэта нэужь, ОМСБОН-р ТІасхъэщІэх еджапІэм ягъэкІуащ бийм и щыбагъэм диверсие лэжьыгъэхэр зэрыгъакІуэкІым зауэлІхэр хуагъэхьэзырыну. Ахэр зыбжанэрэ Брянск мэзхэм щІагъэтІысхьащ. А еджапІэм Хьусен къыщыдеджащ тІасхъэщІэх гъуэзэджэ, Совет Союзым и ЛІыхъжь Кузнецов Николай. Абыхэм я егъэджакІуэу щытащ Судоплатов Павелрэ «Ар къыщыхъуар Ровнэ пэмыжыжьэут» тхылъыр зытха Медведев Дмитрийрэ.

Сыжажэр апхуэдэу яхэтащ Украинэм щыІэ гестапэм и унэхэм къэзыгъэуэхэм, 1943 гъэм ар Теге́ран ягъэкІуащ «шэрджэс бзагуэ» хуэдэу. Абы и кьалэнт Сталин Иосиф зыцІыкІу зыгъэхьэзырхэр сэтей къищыну. Сталинградэ зауэм иужькІэ ОМСБОН-м хэт щІыху 45-м я гъусэу Энгельс къалэм къыщыщІагъэзадзащ фашистхэм я тельхъэ тІасхъэщІэхъ гупэхэр ягъэкІуэдыну. Водолаз костюмхэр ящыгъуіу ахэр Волгэ псым гъэпщкІуауэ зэпрыкІащ Іэщэр якІэрыщІауэ. Абы екъэлІа операцэр фІы дыдэу зэфІэкІащ - зэрыпхъуакІуэхэм я тельхъэхэм и ныкъуэр ягъэкІуэдащ адрейхэр гъэр ящІащ.

Дунейм тетыхукІэ Сыжажэ Хьусен илъэсым тІэунейрэ Жэуэ ирагъэблагъэу щытащ – накъыгъэм и 9-мрэ щэкІуэгъуэм и 7-мрэ.

Сэлэт ЛІыхъужьым и къуэ Сыжажэ Валерэ ялэ классым Бахъсэн къалэм 1948 гъэм щыкІуащ. КлассищІэр къыщиухар Налшык дзт курыт еджапІэ №5-ращ. Школым щыщІэса лъэхъэнэм ар хуабжьу спортым дихьхьу щытащ: бокс, футбол, атлетикэ псынщІэ. Метрищэм къыщыззаджэнымрэ жыжьэу лъэныкмкІэ школым и чемпиону щытащ. Епщлэнэ класым щІэсу лъэпощъэпохэр къыззранэжІыуурэ метрэ 110-м къыщыззаджэнымкІэ Урысейм и школакІуэхэм я деж щекІуэкІа Спартакиадэм пашэ щыхъуащ.

1958 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетым и инженер-техникэ факультетым щІэтІысхьащ икІи ар 1963 гъэм ехъулІэныгъэхэр къыухащ. А зэманым Валерэ спортыр зэи Іэщ1ыб ищІакъым. Ар КъБКЪУ-м и командэ къыхэхахэм хэту футбол, волейбол, баскетбол джэгуащ. Абы къыдеджащ республикэм имызакъуэу къэралым щыщІэрыІуэ щІыхухэу Сэхъу Владимир, Къармокъуэ Хьчим, Адыгэ Республикэм щыщ ХьутІыжь Аслъэн.

ЕджапІэм щІэсу 1959 гъэм ар ирагъэблагъащ Налшык и «Спартак» футбол командэм. Еджэнымрэ дзэм кулыкъу щищІэнымрэ зэпигъэу, пищэжурэ, Валерэ абы 1970 пщІондэ щыджэгуащ. 1968-1969 гъэхэм ар ирагъэблагъащ къэралым и щІалэгъуэхэм я командэ кІэхъухам икІи зэІущІэ 12 абы хэту иригъэкІуэкІащ. А лъэхъэнэм къриубыдэу Урысейм и футболист нэхъыфІ 11-м яхэхуащ. А псом я фІыгъэкІэ, 1970 гъэм накъыгъэм и 9-м «Динамо» стадионым футболист цІэрыІуэ Симонян Никитэ абы къыщыритжащ «СССР-м спортымкІэ и мастер» бгъэхэІумрэ абы щыхьэт техъуэ тхьПымрэ.

- Илъэс куэдкІэ сэ Налшык и «Спартак»-м и капитану сыщытащ. А зэманым къриубыдэу си гъусэу зэІущІэ губгъуэм къихьащ футболист цІэрыІуэхэу Іэпщэ Александр, Алыдшев Анатолий, ТІащ Хьэсэнбий, Гогибедашвили Заур, Ещтрэч Владимир, Ильин Валерэ, Санэшокъуэ Владимир, Литвинов Борис, Давыдов Игорь, Лий Владимир, Шаповалов Анатолий, Туаев Къазбэч, Чистохвалов Юрий сымэ, нэгъуэщІхэми, - игу къегъэкІыж Сыжажэм. – Футболым сыщыхэта лъэхъэнэхэр – ар илъэс насыпыфІэхэт, си хьэлымрэ Іэпкъльэпкъымрэ зыпсыхьащ, ныбжьэгъугъэр зищІысыр къэсщІащ. АбыкІэ фІыщІэ яхуэфащэщ си тренерхэу Седановым, Суэтиным, Чембуридзэ, Новиковым, Свирскэм, Чекрадзе, Котовым, Холодковым, Кирш сымэ.

1970 гъэм къыщыщІадзаэу Сыжажэ Валерэ унэ ухуакІуэ комбинатым и мастеру, иужькІэ 1973 гъэ пщІондэ прорабу щылэжьащ. А лъэхъэнэм къриубыдэу абы и нэІэ щІэту яухуащ фэтэр 90 зыхэт унэ зыбжанэ, Головком и цІэр зезыхьэ уэрамым тет сымаджэщым и сабий гъэсапІэр, Стрелкэ щІыпІэм щыІэ сабий гъэсапІэр, Эльбрус жылагъуэм дэт фэтэр 60 хъу псэупІэ унэр, «Грушевая роща»-м и пансионатхэр, нэгъуэщІхэри.

1973 гъэм, кьалэ сымаджэщ №1-м и сабий къудамэр щаухъэм абы гу кьылытащ КПСС-м и кьалэ комитетым и яп1э секретарь Громыкэ Николай икІи ухуэныгъэр зэфІэкІа нэужь ирагъэблэгъащ ухуэныгъэмрэ кьалэ хозяйствэмкІэ къудамэм и инструктору.

- Ар парт школыфІ схуэхъуащ. Сэ а Іэнатіэм сыщыпэрыува яп1э махуэ дыдэм Громыко КПСС-м и ЦК-м лэжьапІэ ираддж. Адэкіэ ди унафэщІу щытащ цІыху зэчиифІэ, парт лэжьакІуэхуэ Шинкарёв Николай. Мэлбахьэуэ Тимборэ и гъэсэн пажэм сэ фІыщІэ хузощІ гъащІэм и дерс куэд къыззрызитам папщІэ, - игу къегъэкІыж Сыжажэм.

КъыкІэлъыкІуэу Валерэ Іэнатіэ хъэхъуащ Псэупіэ-коммунальнэ хозяйствэмкІэ министрым и къуэдзэ Іэнатіэр. Ар ягъэуващ къулыкъу нэхъыщхьэ кьызрата унэверситетым къыщыдеджа Сэхъу Владимир и пІэкІэ. Сыжажэм и псалъэхэм къыззрыхэщыжьымкІэ, 1975-1985 гъэхэу а Іэнатіэм щыпэрытар зэман хьэлъэу щытащ. Ауэ, апхуэдэу щыт пэтми ар лэжьыгъэмрэ гъащІэмрэ зыпсыхь Іэнатіэт. А илъэсипщІым къриубыдэу абы и нэІэ щІэту лэжьыгъэшхэу зэфІагъэкІащ: Кьыщпэк къуажэм къыщыщІдзауэ Налшык, Бахъсэн кьалэхэм, Бахъсэнёнкэ, Дыгулыбгъуей жыжьэу зъэнымкІэ школым и чемпиону щытащ. ЕпщІанэ класым щІэсу лъэпощъэпохэр къыззранэжІыуурэ метрэ 110-м къыщыззаджэнымкІэ Урысейм и школакІуэхэм я деж щекІуэкІа Спартакиадэм пашэ щыхъуащ.

1958 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетым и инженер-техникэ факультетым щІэтІысхьащ икІи ар 1963 гъэм ехъулІэныгъэхэр къыухащ. А зэманым Валерэ спортыр зэи Іэщ1ыб ищІакъым. Ар КъБКЪУ-м и командэ къыхэхахэм хэту футбол, волейбол, баскетбол джэгуащ. Абы къыдеджащ республикэм имызакъуэу къэралым щыщІэрыІуэ щІыхухэу Сэхъу Владимир, Къармокъуэ Хьчим, Адыгэ Республикэм щыщ ХьутІыжь Аслъэн.

ЕджапІэм щІэсу 1959 гъэм ар ирагъэблэгъащ Налшык и «Спартак» футбол командэм. Еджэнымрэ дзэм кулыкъу щищІэнымрэ зэпигъэу, пищэжурэ, Валерэ абы 1970 пщІондэ щыджэгуащ. 1968-1969 гъэхэм ар ирагъэблэгъащ къэралым и щІалэгъуэхэм я командэ кІэхъухам икІи зэІущІэ 12 абы хэту иригъэкІуэкІащ. А лъэхъэнэм

псы хъуманІэхэр къыщыззрагъэпэщащ, республикэм и щІыналъэ псоми газ, электрокъару, канализацэ, хуабэ энергетикэ хозяйствэмрэ коммунальнэ хозяйствэмрэ псэупІэр егъэфІэкІуэнымрэ ехьэлІа Іэхуущ1апІэхэр къыщыдзэІуахащ.

1981 гъэм Сыжажэ Валерэ кьыхуагъэфэщащ Гуащ1адэкІым и Бэракъ Пльыжь орденыр.

- 1985 гъэм КПСС-м и обкомым и яп1э секретарь Мэлбахьуэ Тимборэ и деж сриджащ. Абы махуищ1 хуэдиз ипэ кьыхуэу унафэщІыр еплъащ ЖКХ-мкІэ министерствэм и унэщІэу езым и унафэкІэ Мэстафэ Владимир иригъэувам. Мэлбахьуэр ТІум кьыдэшьыдат а ухуэныгъэм щхьэкІэ, абрагъэІуэу едгъэхуауэ кьиІупытэри икІи ди кьулыкъуэм дытригъэкІыну жиІэри кьытхуэгъубжьауэ щытащ. Володя зыри пидзыжакъым, сэ сыкъэпсалъэри жысІащ апхуэдэу кьэхъумэ, си фІэфІ дыдэу сабийхэр е «Спартак»-р згъэсэну сыззрыкІуэфынур. Ар кьыпыдыхьэшхыкІри кІуэжащ, - жеІэж Сыжажэм. - Куэд дэмыкІыу Мэлбахьуэр кьызоджэ. Пэжыр жысІэнщи, кьызэшьыдэну кьызэджа си гугъащ. Нэгъуджэр и натІэм дрейзэкІуэтейри, зыкьыхсучІэзадзащ: «Сыт укъызытеувыІар Хьусен и къуэ Валерэ. Уи адэр апхуэдэу Іулыдж хэмылъу щытакъым, сэ ар фІыуэ сцІыхуащ». «Сэ, Тимборэ Кьубатиевич, пэжыр жысІаур аращ, партым дызэригъэсам хуэдэу», - жэуап изотыж сэ абы. Зы дакъикъ хуэдизкІэ зыри жимыІэу щысри, зэгъэзэпсу и макъым зрегъэІэту жеІэ: «Партым и кьалэ комитетым, ещанэ кьатым кІуэи, етІуанэ секретарым и пэшыр убыд икІи уэзрыщытым хуэдэу жьыджэру, пэжныгъэ пхэльу лажьэ. ЕхъулІэныгъэ уиІэну!».

ИлъэсипІкІэ Шинкарёв Николай, адэкІэ, дызэрыщІыкІуэ си ныбжьэгъу, Губин Геннадий и гъусэу сызэрылэжьа илъэсхэр зэхуэнтІауэ щытащ промышленнэ предприятэхэм я щытыкІэр зэтегъэуэжьыным.

Мэлбахьуэ Тимборэ и пІэкІэ обкомым и яп1э секретару кьагъэкІуат Елисеев Евгений. 1989 гъэм абы и деж сыкъриджащ икІи си адэ-анэм, си унагъуэм, си псэупІэр зыхуэдэм кьыщІэупщІэу щІидзащ. Сэ абы жесІащ пэшищ хьу фэтэрым щІыхуих дызэрыщыпсэур. А щІэупщІэныгъэхэр щІригъэкІуэкІыр кьызэгурыІуэртэкъым. Адэкіэ псори наІуэ хъужащ – нэхъапІэІуэкІэ тІэунейрэ абы кьыхсхуигъэльэгъуауэ щытащ кьалэ исполкомым и унафэщІ кьулыкъур, ауэ сэ здатэкъым. Иджы абы нэхъ тригъэчыныхьу жиІащ: «Ноби аргуэру кьыпхуэзгъэльэгъуа Іэнатіэм уелъэпаугъэмэ, фэтэр нэхъ ин кьуэгъэтынчыкъым (а зэманым си чэзуэр кьэсаеу яп1э дыдэу спискым ситт)». Арати, кьулыкъым арэзы сытехуащ. А лъэхъэнэм кьалэ исполкомым и унафэщІу лажьэр Хьурей Феликст, ауэ ар зэрыІукІымкІэ заявленэ итхакІэт, - игу кьегъэкІыж Сыжажэ Валерэ.

Дапхуэдизу кьулыкъу лъагэми икъуэкІэ хьэлъэщ икІи жэуапІыныгъэшхуэ зыпылъщ кьалэ унафэщІу ущытынкІэ. Сыжажэ Валерэ я пашэу абы кьыдэлэжьакъэми кьаруушхуэ халъхьащ кьалэдэсхэм я щытыкІэр егъэфІэкІуэным. Псом хуэмыдэу щІэгъэкъуэнышхуэ ягъуэтащ зи Іуэху хуэмышІащэ псэухэм, зауэмрэ лэжьыгъэмрэ и ветеранхэм, унагъуэшхуэхэм, сымаджэхэм, псом япэрауэ, сабийхэм.

Кьалэдэсхэм гугъуэхь куэд дашэнщ псы ежьхьлІэ бжьамийхэр щыдалъхьэ лъэхъэнэм. Ауэ ар щымыІамэ иджьпсту сыт хуэдэ щытыкІэт уэзыхь нэужьым кьалэдэсхэр зэрыхуэнур? Сыжажэм Франджым кьуриша пхъэнкІий идзыпІэ щІыкІуэхэм хуэдэ щэ бжьыгъэхэр кьалэ кІуэщІым дагъэуващ, роззу 1 мелуаным щІигъу хасащ, нэгъуэщІхэри зэфІагъэкІащ. Мыр щІыкІуэщІыкІуэ зэхэт, зэ еплъыгъуэкІэ мыхьэнэшхуэ зимыІэ Іузхуэгъуэ кьыпщІыхьу щхьэкІэ, кьызэщІэкъуауэ ухэплъэжьам, икъуэкІэ лэжьыгъэ купщІафІэщ, кьаруушхуэрэ зэманрэ зытекІуадэщ.

Кьалэ унафэщІым кьыкІэлъыкІуэу Сыжажэ Валерэ ирагъэблэгъащ КъБР-м и Президент КІуэкІуэ Валерэ и чэнджэщагъуэ. Абы и пщэ кьыдэхуащ узынщагъэр зэучымэнр, щэнхабзэр, егъэджэныгъэр, физкультурэмрэ спортымрэ. Абы зэрыщыдлэжьа илъэситхум Сыжажэм кьиугъэсбэпащ нэхъапэІуэкІэ зыІэриГъэхьа Іззагъыр.

- Сэ куэдрэ срихьэлІащ КІуэкІуэ Валерэ и пэшым щригъэкІуэкІа зэІущІэхэм. Абы и деж кьыщІыхьэрт кьулыкъ зэмылІэужьыгъуэ зыІыгъ куэд. А зэІущІэхэр зэрекІуэкІыу щытар псалъэкІэ кьыпхуэмыІуэтэжыщ. Сэ срихьэлІакъым апхуэдизу акъылыфІагъэ, хуабагъэ, гуапагъэ зыбгъэдэлъ цІыху, - кьеІуэтэж Сыжажэм. - Язынкъуэхэм абы и деж кьыщІыхьэрт дэ тІум фІыуэ дымыпІыагъу цІыхухэр, ауэ зэІущІэ нэужьым я нэпсэр кьыззэпижьыхьауэ кьыщІэкІыжхэр икІи щхьэу сэ кьызжаІэрт: «Сэ абы фІыуэ сыкъимыльагъу си гугъащ, сыту сыщыуат!» Ахэр езгъэжьэжьырт, пэшым сыкъыщІыхьэжьыри КІуэкІуэм сеупщІырт: «Дауэ апхуэдэу ущытыф, ар плъагъу хъуркъым уэ?» Абы и жэуапу кьызитыжьырат: «Сэ сыполитикщ, си щэнтжькІи хитІыхсхи кьыбгурыІуэнущ си политикэр».

Гъэщ1эгъуэн куэд дыдэ кьэзрыщІыпсэур. А щІэупщІэныгъэхэр щІригъэкІуэкІыр кьызэгурыІуэртэкъым. Адэкіэ псори наІуэ хъужащ – нэхъапІэІуэкІэ тІэунейрэ абы кьыхсхуигъэльэгъуауэ щытащ кьалэ исполкомым и унафэщІ кьулыкъур, ауэ сэ здатэкъым. Иджы абы нэхъ тригъэчыныхьу жиІащ: «Ноби аргуэру кьыпхуэзгъэльэгъуа Іэнатіэм уелъэпаугъэмэ, фэтэр нэхъ ин кьуэгъэтынчыкъым (а зэманым си чэзуэр кьэсаеу яп1э дыдэу спискым ситт)». Арати, кьулыкъым арэзы сытехуащ. А лъэхъэнэм кьалэ исполкомым и унафэщІу лажьэр Хьурей Феликст, ауэ ар зэрыІукІымкІэ заявленэ итхакІэт, - игу кьегъэкІыж Сыжажэ Валерэ.

Дапхуэдизу кьулыкъу лъагэми икъуэкІэ хьэлъэщ икІи жэуапІыныгъэшхуэ зыпылъщ кьалэ унафэщІу ущытынкІэ. Сыжажэ Валерэ я пашэу абы кьыдэлэжьакъэми кьаруушхуэ халъхьащ кьалэдэсхэм я щытыкІэр егъэфІэкІуэным. Псом хуэмыдэу щІэгъэкъуэнышхуэ ягъуэтащ зи Іуэху хуэмышІащэ псэухэм, зауэмрэ лэжьыгъэмрэ и ветеранхэм, унагъуэшхуэхэм, сымаджэхэм, псом япэрауэ, сабийхэм.

Кьалэдэсхэм гугъуэхь куэд дашэнщ псы ежьхьлІэ бжьамийхэр щыдалъхьэ лъэхъэнэм. Ауэ ар щымыІамэ иджьпсту сыт хуэдэ щытыкІэт уэзыхь нэужьым кьалэдэсхэр зэрыхуэнур? Сыжажэм Франджым кьуриша пхъэнкІий идзыпІэ щІыкІуэхэм хуэдэ щэ бжьыгъэхэр кьалэ кІуэщІым дагъэуващ, роззу 1 мелуаным щІигъу хасащ, нэгъуэщІхэри зэфІагъэкІащ. Мыр щІыкІуэщІыкІуэ зэхэт, зэ еплъыгъуэкІэ мыхьэнэшхуэ зимыІэ Іузхуэгъуэ кьыпщІыхьу щхьэкІэ, кьызэщІэкъуауэ ухэплъэжьам, икъуэкІэ лэжьыгъэ купщІафІэщ, кьаруушхуэрэ зэманрэ зытекІуадэщ.

Кьалэ унафэщІым кьыкІэлъыкІуэу Сыжажэ Валерэ ирагъэблэгъащ КъБР-м и Президент КІуэкІуэ Валерэ и чэнджэщагъуэ. Абы и пщэ кьыдэхуащ узынщагъэр зэучымэнр, щэнхабзэр, егъэджэныгъэр, физкультурэмрэ спортымрэ. Абы зэрыщыдлэжьа илъэситхум Сыжажэм кьиугъэсбэпащ нэхъапэІуэкІэ зыІэриГъэхьа Іззагъыр.

- Сэ куэдрэ срихьэлІащ КІуэкІуэ Валерэ и пэшым щригъэкІуэкІа зэІущІэхэм. Абы и деж кьыщІыхьэрт кьулыкъ зэмылІэужьыгъэ зыІыгъ куэд. А зэІущІэхэр зэрекІуэкІыу щытар псалъэкІэ кьыпхуэмыІуэтэжыщ. Сэ срихьэлІакъым апхуэдизу акъылыфІагъэ, хуабагъэ, гуапагъэ зыбгъэдэлъ цІыху, - кьеІуэтэж Сыжажэм. - Язынкъуэхэм абы и деж кьыщІыхьэрт дэ тІум фІыуэ дымыпІыагъу цІыхухэр, ауэ зэІущІэ нэужьым я нэпсэр кьыззэпижьыхьауэ кьыщІэкІыжхэр икІи щхьэу сэ кьызжаІэрт: «Сэ абы фІыуэ сыкъимыльагъу си гугъащ, сыту сыщыуат!» Ахэр езгъэжьэжьырт, пэшым сыкъыщІыхьэжьыри КІуэкІуэм сеупщІырт: «Дауэ апхуэдэу ущытыф, ар плъагъу хъуркъым уэ?» Абы и жэуапу кьызитыжьырат: «Сэ сыполитикщ, си щэнтжькІи хитІыхсхи кьыбгурыІуэнущ си политикэр».

Гъэщ1эгъуэн куэд дыдэ кьэхуащ а лъэхъэнэм. Ауэ зы Іуэхугъуэ утемыпсэлъыхьыу кьэбгъанэ хъунукъым.

- 1993 гъэм Налшык и «Спартак»-м и джэгукІэр щІагъуэ дыдэтэкъым. КІуэкІуэ Валерэ чэнджэщэгъуэм и кьулыкъум теухуауэ кьыщыізэпсалъэм абы кьысхурибжэкІащ си нэІэ щІэтыну унэтІынигъэхэр, ауэ спортым теухуауэ зы псалъи хэттэкъым, - игу кьегъэкІыж Сыжажэм. – Сэ абы жэуап изотыж: «Сэ сыхуакІуэщ, нэхъапэм сыспортсменащ, ауэ унэтІынигъэтІым кьищынэмыщІауэ, адрейхэр си нэІэ щІэтщ. Сэ сыхуейт си мыІэхум сыхэмыхьэу фІыуэ слагъу лэжьыгъэм зестыну, «Спартак»-м и унафэщІу сыщытынут». «Сэ нэхъ спэгъунэгъуэ ущытыну сыхуейщ дызэрыщыкІыуэ дызэрызэрыщІыхум папщІэ. Ухуейм-ж, ЖКХ-мкІэ министру кІуэ е ухуэныгъэмкІэ министру. Нэхъ кьапщтэмэ, Министрэм я Совет-тым и унафэщІым и кьуэдзэу?» Сэ жэуап естыжащ: «Хьэуэ, ЖКХмрэ кьалэ гъэззщІакІуэ комитетымрэ унафэщІу сызэрыщыІамкІэ срикъуащ». Ар кьыпыгуфІыкІри жиІащ: «Уэрэ сэрэ дыщІыху кьынтІэсынтІэкъым, аращи, нэхъапэІуэкІэ кьэзбжэкІа уи нэІэ щІэтыну унэтІынигъэхэм физкультурэмрэ спортымрэ хыдогъэхьэ. Пщэдей лэжьапІэ кьыдэкІ, дызэгурыІуакъэ? ДызэгурыІуащ, еуэ, уи «Спартак»-р лигэ нэхъ ищхьэм хэщэ».

1994 гъэм «Спартак»-р зыхэт гупым ещанэ увыпІэр щиубыдащ, кьыкІэлъыкІуэ илъэсым яп1э лигэм хьыхащ. АбыкІэ фІыщІэ яхуэфащэщ КІуэкІуэ Валерэ, Къущхьэ Іэмырхан, Батырбеков Ахъмэт, Кьуэдзокъуэ Мухьэмэд, Кокорин Николай, тренер нэхъыщхьэ Синицин Борис, командэм щыджэгуа дэтхэнэ зыми.

1998 гъэм Сыжажэм кьыхуагъэльэгъуащ КъБР-м и Пенсэ фондыр и унафэм щІигъэувэну, ауэ, идакъым а зэманым абыхэм теухуауэ уголовнэ Іуэху кьаІэтати. Ар щымыхъум КІуэкІуэм ар пэриГъэуващ КъБР-м Медицинэ страхованиемкІэ фондым и унафэщІ кьыхуащ.

- А лъэхъэнэм ирихьэлІэу фондым и коллективыр Іэщ1агъэлІ нэсхэмкІэ зэхэгъэуват. АбыкІэ фІыщІэ хуэфащэщ си яп1экІэ лэжьа, пщІэшхуэ зыхуэсщІ Іэльэпщкъуэ БетІал, - жеІэ Валерэ. – А гупым си ныбжьыр илъэс 65-рэ ирикъуэ садэлэжьащ. 2003 гъэм Урысейм и Фонд нэхъыфІищым дыхьыхащ, 2005 гъэм къэралым пашэ дыщыхъущ.

Гуапэу сигу кьокІыж Налшык и кьалэ советым сыщылэжьа зэманри. 90 гъэхэр зыхъэнэ хьэлъэу щытащ, республикэр мафІэсым зыхьэныем зымащІэщ иІэжар, ауэ КІуэкІуэ Валерэ и губзыгъагъымрэ, Совет Нэхъыщхьэм и депутатхэм, республикэм щыпсэу лъэпкъэм я зышыІэныгъэмрэ я фІыгъэкІэ щытыкІэр зэпІэзэрыт хъужащ. ФІыщІэ яхуэщІ Совет Нэхъыщхьэм, КъБР-м и Парламентым и унафэщІхэм, депутатхэр гуапэу кьызэрыхущытам кьыхэкІыу.

Иужьрей илъэсхэм Сыжажэр лэжьащ «Капитал – медицинэ страхованиемкІэ» компаниемрэ Ипщэ Федеральнэ щІынальэм щиІэ и кьудамэм и унафэщІым и чэнджэщэгъуэу, Налшык кьалэ администрацэм и тхьэмадэмэ чэнджэщэгъуэу. Ди республикэм и кьалащхьэм Псэупіэ-коммунальнэ хозяйствэмкІэ и управленэм и унафэщІым и кьуэдзэу лэжьащ.

Кьэралми республикэми пщІэ Іьагэ кьыхуащІащ Сыжажэм и псэемыблэж лэжьыгъэм. Абы кьыхуагъэфэщащ Гуащ1адэкІым и Бэракъ Пльыжь орденыр, «Хэку заузшхуэм Текіуэныгъэр кьиззрыщытхьэ илъэс 20 ирокъу» медалыр, КъБР-м и Президентым и Щ1ыхь тхьПымрэ. 2001 гъэм кьыфІащащ «Къэбэрдей-Балъкъэрым и щ1ыхьымэ социальнэу кьащ1ъэщ1ыжьымкІэ щ1ыхь зиІэ и лэжьакІуэ» цІэ іьапІэр. Ар экономикэ щІэныгъэхэм я кандидатщ, «Экологиемкіэ, цІыхумрэ дыкъэзыухъуреихь дунейрэ я шынагъуэншагъэмкІэ дунейпсо академием» (МАНЭБ) и членкорреспондентщ.

Сыжажэ Валерэрэ абы и щхьэгъусэ Аллэрэ зэдапІащ зыкъуэрэ зыпхъурэ. Ар-анэр абыхэм яГъэгуфІащ кьызрыпхъухэмкІэ, пхъурыпхъухэмкІэ, пхъурыпхъухэм я быныжьэмкІэ. Илъэс куэдкІэ узынщІэу Тхьэм кьащхьэщигъэт дыгъуасэ зи ныбжьыр илъэс 80 ирикъуэ я нэхъыжьыфІыр.

ЖЫЛАСЭ Замир.

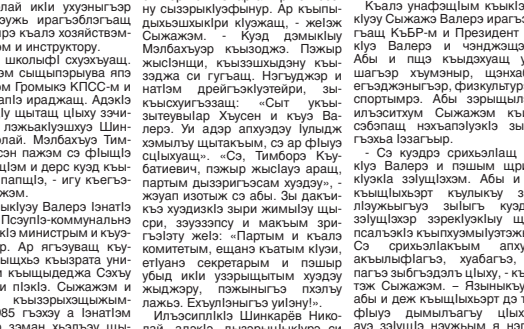

Сыжажэ Валерэ ипэкІэ Налшык къалэм и унафэщІу лажьа Хьурей Феликсрэ бэнакІуэ цІэрыІуэ Къуэдзокъуэ Анатолэрэ ядэщІыгъуу.

Урысей Федерацэм щІыхь зиІэ и тренер, атлетикэ хьэлъэмкІэ спортым и мастер Хьэфыщ1э Мухьэмэд Льюстэнфий и къуэм и ныбжьыр илъэс 60 ирикъуащ.

Ди гуи ди пси кьыбгъэдэкІыу дохъуэхъу щІэблэр кьарууфІэу къэгъэхъунымкІэ и ехъулІэныгъэхэм адэкІи кьыпищэну, узынщагъэр и бэу, и мурадыфІхэр зригъэхъулІэрэ унагъуэ насыпым щыІэу илъэс куэдкІэ тхуэпсэуну, адыгэ пІэпкъым кьытхуэщхьэпэну!

Зеикъуэ кьуажэ администрацэм, Бахъсэн районым администрацэм, Хьэфыщ1э лъэпкъым къабгъэдэкІыу.

ЩІалэхэм Налшык къагъэзэж

«Спартак-Налшык» (Налшык) – «Легион Динамо» (Мэхъэчкъалэ) – 1:1 (1:0). Налшык. «Спартак» стадион. Шыщхьэуіум и 29-м. Щ1ыхуэ 150-рэ епльащ.

Судьяхэр: Фалов (Мэзкуу), Тройненков (Калугэ), Багдасаров (Владикавказ).

«Спартак-Налшык»: Антипов, Сындыку, Шумахуэ З. (Дзэхъу, 75), Ольмезов, Шумахуэ И., КІэдыкІуей, Багъэтыр (Бэчбо, 62), Торосян (Кьумыкъу И., 76), Хьэшыр, Ашуев (Бахъсэнокъуэ, 75), Бажэ.

«Легион Динамо»: Магомедов Ал., Дубухов, Мальсагов (Муртазалиев, 53), Салахетдинов (Идрисов, 67), Гасанов, Абдулхамидов, Нурахмедов (Вагабов, 54), Курбанов (Битаров, 84), Панаев, Удунян, Магомедов Р.

Толхэр дагъэкІащ: Хьэшыр, 5 (1:0). Магомедов Р., 70 (1:1).

Дагъуэ кьыхуащІащ: Магомедов Р., Салахетдиновым, Идрисовым, Бажэм.

Зыриз-тІурытІурэ кьагъэзэж «Спартак-Налшыкым» нэхъапэм щыджэгуахэм. Ящ1ыкІэ къэкІуэжащ Мэзкуу и «Торпедо»-м и илъэскІэ зыкьыщІызгъэльэгъуа гъуащхьэхъумэ Сындыку Темыркъан. Адэкіэ къахьихьэжащ гупым и капитану щыта Бажэ Амир. Иджы дигъэгуфІащ Хьэшыр Алан. Дон Іус Ростов и командэм зэрыхьихьэрэ мазэ фІэкІа дэмыкІауэ блэкІа зэхьэзэхуэм ди гуащхьэу нэхъыфІу щытэ щІалэщІэр кІыхьихьэжащ.

Хьэшыр Алан къаззрыкІуэжам «Спартак-Налшыкым» щыджэгухэм я гукъыдэжыр къызэриІэтар нэрылъагъу хъуащ Мэхъэчкъалэ къикІа «Легион Динамо»-м вэсэмахуэ драгъэкІуэнэ я зэІущІэм зэрыщІидзэу. Езы щІалэмэ дамэ кьытекІам хуэдэт. Джэгум ирагъажьэри дакъикъитху дэкІуэу арат Алан бжьигъэр кьыщІэзІуихам! Адэкіи абы и кьару псори зэІущІэм хилъхьащ.

Урысей Федерацэм и кубокыр кьэхьыным ехьэлІауэ иджыблагъэ зэхуэдэ зэхьэзэхэмэ махуищ ипэкІэ джэгуГъуэ гугъу кьыщІэзыхьэ «Легион-Динамо»-р нэхъ зэрещІар нэрылъагъут. Арщхьэкіэ ерыщагъ и ин зыхэлъхьэри, Налшык зы очко нэхъ мыхъуми ирашащ. А командэр мы зэхьэзэхуэм зэкІэ зыми кьыщыкІагъэІэфакъым, блэкІами я хъэрхуэрэгъуэхэм ар кьаззрехъулІар зэ закъуэрэщ.

Шы щІагъуэми ди щІалэхэр текІуэныгъэм куэдкІэ нэхъ пэгъунэгъуащ. АбыкІэ сэбэп къыхэхъуфыну щытащ и ныбжьыр илъэс 33-м иту яп1э дыдэу «Спартак-Налшыкым» иджы хагъэхьа Бэчбо Мурат. Къэбэрдей-Балъкъэрым топлджэгум щыдихьэххэм ар фІы дыдэу яцІыху, республикэм и чемпионатым и гъуащхьэу нэхъ Іэзэхэм яхэтэу зыбжанэ ящІащ. Мурат занщІэу джэгум жыджэру щыІэ топ дигъэкІыну Іэмал гъэзззджэхэр иІащ. Бетэмал, зэкІэ къехъулІакъым, арщхьэкІэ нэрылъагъущ «Спартак-Налшыкым» кьыззрыхуэсэбэпынур.

Иджы щІагъуэзэ фыхуэтщІынщ Урысей Федерацэм футболымкІэ и етІуанэ дивизионым и Яп1э гупым щекІуэкІ зэхьэзэхуэм и зи чэзу джэгугъуэм кьрикІуа бжьигъэхэм: «**Форте**» (Таганрог) - «**ТІуапсы**» (ТІуапсы) - **3:0**, «**Динамо**» (Мэхъэчкъалэ) - «**Ротор-2**» (Волгоград) - **2:0**, «**Кубань-Холдинг**» (Павловск) - **СКА** (Дон Іус Ростов) - **1:2**, «**Чайка**» (Песчаноколпскэ) - «**Биолог-Новокубанск**» (Прогресс) - **2:1**, «**Дружба**» (Мейкъуапэ) - «**Черноморец**» (Новороссийск) - **0:1**.

«Анжи» (Мэхъэчкъалэ) – «ЕсэнтІыгу» (ЕсэнтІыгу), «Алания-2» (Владикавказ) – «Динамо» (Ставрополь) зэІущІэхэр нэхъ иужьыІуэкІэ зэхэтащ.

КьыкІэлъыкІуэ джэгугъуэр «Спартак-Налшыкым» фокІадзэм и 4-м Псыхуабэ къалэм щыригъэкІуэкІынущ. Абы ди щІалэхэр щаІущІэнущ щІыпІэ «Мэшыкъуэ-КМВ»-м.

ХЬЭТАУ Ислъам.

Урысей Федерацэм футболымкІэ и етІуанэ дивизионым и Яп1э гупым 2021-2022 гъэхэм зэхьэзэхуэр зэрыщекІуэкІыр

Командэхэр	Дж.	Къ.	З.	ФІ.	Т.	О.
1. «Чайка»	6	4	1	1	16-4	13
2. СКА	6	4	1	1	12-3	13
3. «Форте»	5	4	1	0	9-1	13
4. «Анжи»	5	4	0	1	7-3	12
5. «Динамо» Мх	5	3	2	0	9-1	11
6. «Мэшыкъуэ-КМВ»	5	3	2	0	10-3	11
7. «